

**İSLAM
MƏRHƏMƏT DİNİDİR**

Roma Papası yanılır

*Ayətullah əl-uzma Nasir Məkarim
Şirazi*

Ön söz

Dünya katoliklərinin başçısı, Roma Papası XVI Benedikt çərşənbə axşamı, 12 sentyabr¹, 2006-cı ildə Almaniyanın Regensburq şəhərində yerləşən Ratisbona universitetinin tələbə və müəllimləri qarşısındakı çıxışı zamanı ağıl, iman və cihad arasında əlaqələri qabardaraq, İslam dinini zorakılıqda, elm və biliyə qarşı çıxmada günahlandırdı! O, xristian Bizans imperatoru II Manuel ilə iranlı bir müsəlman alimin dialoqundakı bir neçə cümləyə istinad etdi. Bizans imperatoru belə demişdi:

“Mənə göstərə bilərsənmi ki, Məhəmməd nə yenilik gətirmişdir? Bəyənilməyən və qeyri-humanist addımlardan başqa bir töhfəsi varmı? Məsələn, o hökm edir ki, təyin etdiyi iman qılınc gücünə yayılmalıdır”².

Roma Papası qeyd edilən tarixi bir məqamı xatırlatmaqla, İslama qarşı iki əsassız ittiham irəli sürmüşdür:

1. Zorakılıq və İslamın zor və qılınc gücünə yayılması
2. Müqəddəs İslam dininin elm, bilik və ağılla uyğunlaşmaması

---

¹ Qeyd edilən sözlərin 11 sentyabr hadisəsinin il dönümünün səhəri günü, Livan Hizbullahının ecazkar qələbəsi və qəsbkar İsrailin biabırçı məğlubiyyətindən sonra deyilməsi, düşündürücü bir məqamdır!

² Qum elmiyyə hövzəsinin “Camieyi-müdərrisin” bülleteni, say: 927, səh. 29.

Hərçənd ki, belə ittihamlar yeni deyil və İslamın sürətli, gözoşşayan inkişafının şahidi olub bu dinlə, güclü mədəniyyət və sivilizasiyası ilə məntiqli mübarizə aparmağı bacarmayan kəslər, müxtəlif növ nalayiq nisbət və yalanlarla, o cümlədən qeyd edilən əsassız ittihamlarla digər həqiqət təşnələrinin İslama gəlişinə maneə törətməyə çalışıblar, lakin dünya katoliklərinin ən ali məqamında qərarlaşan və təbii olaraq, digər mövcud dünya dinləri ilə kifayət qədər məlumata sahib olmalı bir din səlahiyyətlinin belə bir sözün müəllifi olması çox təəccüb doğurandır! Odur ki, bu nalayiq iftira və böhtanları layiqli cavablandırmağa ehtiyac duyulurdu. Bu kitabda mülahizə etdiyiniz ilk ittihamın cavabıdır. Allahın izni ilə onun ikinci ittihamının əsassız olmasını da, tutarlı sübut və mötəbər sənədlərlə oxuculara, əlaqədar şəxslərə təqdim edəcəyik.

Qarşınızdakı kitab, ali məqamli mərcəyi-təqlid Ayətullah əl-uzma Məkarim Şirazinin mübarək Ramazan ayında tədris etdiyi təfsir bəhslərinin bir hissəsidir ki, “Ən üstün bəndələr” adlı kitab olaraq nəşr edilmişdir.

Nəzərdə tutulan mövzular bir daha gözdən keçirildikdən sonra yeni başlıqlar və əlavə mövzular artırmaqla, altı fəsildə siz hörmətli oxuculara təqdim edilir.

Yeri gəlmişkən, bu əsəri kamilləşdirmək məqsədilə, Roma Papasının əsassız ittihamlarına cavab olaraq, Ayətullah Məkarim Şirazinin bəyanatı, o həzrətin, iddia edilən nümunələrdə Roma Papası ilə disputa – münazirəyə hazırlığını bildirməsi, altıncı fəsildə siz oxucuların nəzərinə çatdırılacaq.

BİRİNCİ FƏSİL

ŞÜBHƏNİN İZAHI

İslam zorakılıq dinidir, yoxsa rəhmət və rəhmdillik?

İslamın qatı düşmənləri bu ilahi dini öz mənfəət – daha dəqiq ifadə ilə desək, tamah – yollarında böyük maneə gördükləri üçün, onunla mübarizə aparmaq qərarına gəldilər. Öz məqsədlərinə çatmaqdan ötrü hər vasitədən yararlanmağa çalışdılar. Bu mübarizə İslamın ortaya çıxdığı ilk günlərdən etibarən, indiyədək davam edib, gələcəkdə də davam edəcək. Bəlkə də, əsrimizdə, xüsusilə qərblilər və onların başında gedən Amerika tərəfindən aparılan bu mübarizə onların əsas proqramının tərkib hissəsidir¹.

---

¹ Hərçənd, bəzən bəzi İslam hökmlərinə qarşı şou göstərilər, hətta mübarək ramazan ayında İslam şəxsiyyətləri üçün iftar ziyafəti verirlər, lakin günümüzdə bu cür saxtakarlıqların mahiyyəti aşkar olmuş və onların bütün güc və qüdrətləri ilə bu günün və sabahın ağrı və dərdlərinə məlhəm olacaq İslamı məhv etmək üçün bir-biriləri ilə sözləşdiklərini bütün müsəlmanlar yaxşı bilir.

Həmişə onların istifadəsində olmuş və hazırda da, namərd-cəsinə yararlandıkları vasitələrdən biri də, qəddarlıq və zorakılıq etiketidir. Onlar deyirlər:

“İslam zorakılıq və müharibə dinidir!

İslam bəşərin mülayim ruhu ilə tərs-mütənasibdir!

İslam bəşər haqlarını görməməzlikdən gəlir!”

Bu kimi əsassız iftira və töhmətləri dünya miqyasında İslam əleyhinə yayırlar.

Böyük təəssüflə, etiraf etməliyik ki, bəzi “müsəlman”ların əməlləri onların zəhərli və çirkin təbliğatına dəstək verir. Nümunə olaraq, şiddət, rəhmsizlik, zülüm, qəddarlıq təzahürü və İslama biganə olan “Taliban” qruplaşmasına işarə etmək olar, hansı ki, İslam cəmiyyəti ünvanında, qısa müddətə Əfqanıstan hökumətini qəsb etmişdi.

Bəli, bu Allahdan xəbərsiz, kiçik, qəddar cəmiyyət hakimiyyətləri dövründə İslam adına görülməmiş cinayətlərə imza atdılar. Düşmənlərimiz də, bunların əməl və cinayətləri barəsində xəbərlər, faktlar, sənədli filmlər hazırlayaraq, İslam siması adı altında dünyaya yaydılar.

(Qoyun tək insanların başını kəsmək kimi) faciəvi cinayətləri əhatə edən filmlər hər bir insanın qəlbini acıdırdı, baxmayaraq ki, xoşbəxtlikdən dünya müsəlmanlarının əksəriyyəti belə “müsəlman”lara qarşı nifrət sərgiləyir, əməl və rəftarlarını onların aciz və naqis ağıllarının məhsulu sayırdı.

“əl-Qaidə” qruplaşması bunlardan da pis və qəddardır; İslamın təkə adını özlərinə sipər edən bu qruplaşma İraqda bəşər tarixində az rast gəlinən olmazın cinayətlər törədiblər. Lakin, xoşbəxtlikdən dünya müsəlmanlarının böyük əksəriyyəti yenə də onları təqsirli bilərək, İslama yad saydılar və saymaqdadırlar.

Qeyd edilənləri nəzərə alaraq, bu mövzunun ciddi təqib edilməsi labüddür ki, görəsən, İslam doğurduğunu, zorakılıq di-

nidir, yoxsa bunun tam əksi olaraq, rəhmlilik, mərhəmət və dostluq ayinidir?

Bu sualı cavablandırmaq üçün ilk növbədə Qurana müraciət etməli və bu orijinal, təhrifə uğramamış kitabın nurlu ayələrinə müxtəsər nəzər salmalıyıq. Sonra isə pak və məsum dini rəhbərlərin kəlamlarına baxmalı, daha sonra o dühaların ictimai-praktiki rəftar nümunələrini tarixin köksündən çıxararaq, dünyanın qərbindəki sivilizasiya müddəaçılarınının rəftarları ilə müqayisə etməliyik ki, bununla da, həqiqət öz yerini tapsın.

İKİNCİ FƏSİL

QURANDA İSLAMDİNİNİN MƏRHƏMƏTLİLİYİ

Qısa mütaləə və bir sıra Quran ayələri üzərində düşünməklə, bu səmavi kitabda təməl prinsip kimi tanıtılan, İslamın rəhmlilik və mərhəmət dini olmasına dair bir çox nümunələrlə qarşılaşırıq. Onlardan bir neçəsinə diqqət edin:

1. Quranda mərhəmət və zorakılığın müqayisəsi

Qurani-kərimdə yüz on dörd surə vardır ki, onların yüz on üçü “Bismillahir-Rəhmanir-Rəhim”lə – Bağışlayan və mehriban Allahın adı ilə – başlayır ki, bu da İslami rəhmlilik, məhəbbət və mərhəmətdən xəbər verir. Yalnız bir surədə¹ “Bismillahir-Rəhmanir-Rəhim” ibarəsi keçmir ki, onun da aydın bir səbəbi var:

“Bəraət” yəni “Tövbə” surəsi, hidayət və İslamın islahına ümid olmayan inadkar və qatı düşmənləri ilə müharibə və onlardan bəraəti (nifrəti, beziklik) ifadə edir. Məlumdur ki, ədavətli

---

¹ Maraqlıdır ki, bu surədəki boşluq, Qurani-kərimin başqa bir surəsində doldurulub. Belə ki, “Nəml” surəsində “Bismillahir-Rəhmanir-Rəhim” iki dəfə təkrar gəlib.

edərmi?! Belə bir din məhəbbət, şəfqət, rəhmət, səfa və mehribanlıq dini deyildirmi?!

3. İslami mərhəmət, hətta müsəlman olmayanlara qarşı

“Casiyə” surəsinin 14-cü ayəsində buyurulur:

“قُلْ لِلَّذِينَ آمَنُوا يَغْفِرُوا وَالَّذِينَ لَا يُرْجُوا أَيَّامَ اللَّهِ لِيَجْزِيَ قَوْمًا بِمَا كَانُوا يَكْسِبُونَ”

“(Ey Rəsulum!) İman gətirənlərə de ki, Qiyamət gününə ümidi olmayanları bağışlasınlar ki, Allah da hər dəstəni əldə etdiklərinin müqabilində cəzalandırsın”.

Uyğun ayəyə əsasən, İslamın mərhəmət və mehribanlıığı təkcə müsəlman və möminlərə aid deyil; Allah-taala müsəlmanlara əmr edir ki, müsəlman olmayanlara qarşı da mehriban olsunlar.

İndi deyin, belə bir din, zorakılıq dini ola bilərmi?!

Lut qövmünün əzabını bəyan edən əhvalatda oxuyuruq ki, əzab və cəzalandırmaqla vəzifələndirilmiş mələklər qərribə insan simasında həzrət İbrahimin ^(aleyhis salam) evinə gəldilər. Onlara əmr edilmişdi ki, Lut qövmünün məskunlaşdığı şəhəri viran qoysunlar, dahası bütün şəhəri səmaya çəkib, darmadağın etsinlər. Həzrət İbrahim ^(aleyhis salam) qonaqlar üçün yemək hazırlamağa başladı. Yemək hazır oldu, süfrə açıldı, amma qonaqların heç biri süfrəyə əl uzatmadı. O dövrə görə bu addım yaxşı əlamət sayılmırdı; qərribə bir insan, ya qonaq yeməyə əl vurmadiğı müddətcə, ev sahibi onun təhlükəsindən amanda deyildi. Amma qonaq süfrəyə əl uzatdığı təqdirdə, ev sahibi ilə duz-çörək kəsmiş sayılırdı və nəticədə, ev sakinləri daha rahat olurdu.

Odur ki, həzrət İbrahim ^(aleyhis salam) qonaqların bu hərəkətindən narahat oldu; özünə qarşı təhlükə hiss etdiyi üçün onlardan bunun səbəbini soruşdu.

Onlar da cavabında dedilər: Narahat olma! Biz sənin Rəbbinin məmurlarıyıq, iki vəzifəni yerinə yetirməkdən ötrü sizinlə görüşə gəlmişik:

Birincisi, sizə müjdə veririk ki, bu qoca və ahıl yaşınızda Allah sizə İshaq adlı bir övlad lütf edəcək, onun nəslindən peyğəmbərlər dünyaya gələcək.

İbrahim və həyat yoldaşı Sara bu şad və gözlənilməz xəbəri eşitdikdə, çox sevindilər.

İkincisi, Lut qövmünə əzabımızdır; Bizə əmr edilib ki, günahkar Lut qövmünü məhv edək.

Bu xəbər – ilk xəbərin əksinə olaraq – həzrət İbrahimi ^(əleyhis-salām) çox kədərləndirdi. Buna görə də Lut qövmünün əzabını yüngülləşdirmək, yaxud təxirə salmaq məqsədilə, ilahi məmurlarla müzakirəyə başladı, həmin xüsusda onlarla mübahisə etdi.

Bu istəyə cavab olaraq, mələklər belə dedi:

“يَا اِبْرَاهِيمُ اَعْرَضْ عُنْهُذَا اِنَّكَ جَاءَ اَمْرٌ رَّبِّكَ وَاَنْتَ لَمْ تَكُنْ مِنْهُمْ عَذَابٌ غَيْرُ مُرْدُوْدٍ”

“Ey İbrahim, bundan (bu istəkdən) əl çək, şübhəsiz, artıq Rəbbinin əmri yetişmişdir və onlara mütləq dönməz bir əzab gələcəkdir”¹

Lut qövmünün keçmişdəkilərin ən çirkin, ən napak milləti olmalarına baxmayaraq, həzrət İbrahimin ^(əleyhis-salām) şəfqət və rəhmi onlardan yan keçmədi. O həzrət ^(əleyhis-salām), Lut qövmünün əzabının yüngülləşməsi və ya təxirə salınması üçün şəfaət etməyə, Yaradanın yanında öz abrinın tökülməsinə razı oldu.

Həqiqətən, həzrət İbrahim ^(əleyhis-salām) geniş və nümunə göstəriləcək bir qəlbə sahib idi. Quran və İslamımız da, belə rəhmdillik və məhəbbətin rəvac vericisidir.

Başdan başa rəhmlilik, mehribanlıq və şəfqətdən ibarət bir dinə zorakılıq etiketi yapışarmı? Əsla!

---

¹ “Hud” surəsi, 76-cı ayə

4. İslam peyğəmbərinin (səlləllahu əleyhi və əlih və səlləm) mehribanlığı – müsəlmanların cəzbində başlıca səbəb

İslam peyğəmbərinin (səlləllahu əleyhi və əlih və səlləm) möcüzələrindən biri “qəlblərin cəzbi”dir. “Ali-İmran” surəsinin 159-cu ayəsində oxuyuruq:

“فَمَا رَحْمَةً مِنَ اللَّهِ لِنْتَ لَهُمْ وَلَوْ كُنْتَ فَظًا غَلِيظَ الْقَلْبِ لَانفَضُّوا مِنْ حَوْلِكَ”

“İlahi mərhəmətin (bərəkəti sayəsində) onların (camaatın) qarşısında mülayim və mehriban oldun və əgər qaba və daşürək olsaydın, ətrafından dağılardılar”.

Sözügedən ayəyə əsasən, “Rəhmət peyğəmbəri”nin (səlləllahu əleyhi və əlih və səlləm) məhəbbət və mehribanlığı camaatın ona tərəf cəlbinə səbəb olmuşdur ki, bu da ilahi rəhmətdən qaynaqlanırdı. Bu səbəbdən “Ənfal” surəsinin 63-cü ayəsində buyrulur:

“وَأَنْفَقْتُ مِمَّا فِي الْأَرْضِ جَمِيعًا مَا الْفَتَيْنِ قُلُوبِهِمْ وَلَكِنَّ اللَّهَ أَلَّفَ بَيْنَهُمْ أَنَّهُ عَزِيزٌ حَكِيمٌ”

“(Ey Rəsulum!) Əgər sən yer üzündə olan şeylərin hamısını xərcləsəydin, onların qəlbləri arasında ülfət yarada bilməzdin. Lakin Allah onların aralarında ülfət yaratdı. Həqiqətən, O, yenilməz qüdrət və hikmət sahibidir”.

Geridə qalmış bir millətdən qüdrətli müsəlman ümməti ərşəyə gətirmək, dağınıq və kin-küdurət dolu qəlbləri yumruq kimi birləşdirmək, onları mehriban qəblərə çevirmək ilahi bir möcüzədir. Deməli, əgər İslam peyğəmbərinin (səlləllahu əleyhi və əlih və səlləm) önəmli möcüzələrindən birinin könüllərin fəthi, qəddar və ədavətli cəmiyyətin bir araya gətirilməsi, onlar arasında sevgi və səfə-səmimiyyət yaradılması olduğunu desək, mübaliğə etməmişik.

Möcüzəsi könüllərin fəthi, mehribanlıq, mərhəmət və sevgi olan bir din zorakı və qaba ola bilərmi?!

5. Sülh və barışıq – İslamın əsas proqramı

Mehriban Allah “Bəqərə” surəsinin 208-ci ayəsində buyurur:

“يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا ادْخُلُوا فِي السِّلْمِ كَافَّةً وَلَا تَتَّبِعُوا خُطُوَاتِ الشَّيْطَانِ إِنَّهُ لَكُمْ عَدُوٌّ مُبِينٌ”⁹

“Ey iman gətirənlər, hamılıqla sülh və barışığa gəlin və şeytanın addımlarına tabe olmayın ki, həqiqətən, o, sizin aşkar düşmənidir.”

Qeyd edilən mübarək ayəyə görə, sülh və barışıq İslamın əsas proqramıdır. Quran sülh və barışıqdan qaçanları, müharibə və qarşıdurmaya həvəs göstərənləri şeytanın ardıcılıarı kimi tanıdır. Yəni, sülh və barışıq ilahi bir iş, müharibə və qarşıdurma isə şeytana dair bir əməldir.

6. Məhəbbət, dostluq və mərhəmət, Yaradanın nişanələrindəndir.

Müqəddəs Quranın bir sıra ayələri – əslində mövzu Allah-şünaslıqda bəhs olunan nəzm bürhanı və arqumentidir – Pərvərdigarın əzəmət nişanələrini açıqlayır. “Rum” surəsinin 21-ci ayəsində oxuyuruq:

“وَمِنْ آيَاتِهِ أَنْ خَلَقَ لَكُمْ مِنْ أَنْفُسِكُمْ أَزْوَاجًا لِتَسْكُنُوا إِلَيْهَا وَجَعَلَ بَيْنَكُمْ مَوَدَّةً وَرَحْمَةً أَرَأَيْتُمْ

ذَلِكَ لَا يَأْتِ الْقَوْمَ تَتَفَكَّرُونَ”

“Onların yanında aramlıq tapasınız deyər, sizin üçün öz cinsinizdən zövcələr yaratmağı və sizin aranızda batini mərhəbbət və mərhəmət yaratması onun nişanələrindəndir, həqiqətən, bunda düşünən bir qövmlər üçün nişanələr vardır.”

Sözügədən ayədə **بَيْنَكُمْ** – “aranızda” ibarəsindən məqsədin ər-arvad münasibətləri olması mümkündür, yəni Allah-taala ər-arvad arasında məhəbbət və mərhəmət yaratmışdır. Lakin güclü

ehtimal, bəşər arasında münasibətlərə toxunulduğunu göstərir. Bu ehtimala əsasən, Allahın nişanələrindən biri, bütün insanlar arasında sevgi, dostluq və mərhəmət yaratmasıdır.

Bəli, qəlbləri qazanmaq ilahi nişanələrdəndir. Belə ki, əgər bu ictimai məhəbbət olmasaydı, toplum halında yaşamaq mümkünsüz olardı.

ÜÇÜNCÜ FƏSİL

HƏDİSLƏRDƏ İSLAM DİNİNİN ŞƏFQƏT VƏ MƏRHƏMƏTİ

İslam dininin şəfqət və mərhəməti çoxsaylı hədislərdə öz əksini tapmışdır. Onlardan bir neçə nümunəsinə işarə edirik:

1. Dinin təməli sevgi-məhəbbətdir.

İmam Sadiq ^(əleyhissəlam) gözəl bir hədisdə belə buyurur:

«هَلِ الدِّينُ إِلَّا الْحُبُّ! إِنَّ اللَّهَ عَزَّ وَجَلَّ يَقُولُ: قُلْ إِنْ كُنْتُمْ تُحِبُّونَ اللَّهَ فَاتَّبِعُونِي يُحِبُّكُمْ اللَّهُ»

“Məgər din məhəbbətdən başqa bir şeydirmi?! (Sonra tam dəlilini belə izah edir: Ona görə ki,) Allah-taala buyurur: “De: Əgər Allahı sevirsinizsə, mənim (Peyğəmbərin)” əmrlərimə tabe olun ki, Allah da, sizi sevsin”¹.

Yəni, ilahi göstərişlərə əməl etmək marağı, Allaha eşq və məhəbbətdir.

İmam Baqirdən ^(əleyhissəlam) nəql edilən digər hədisdə belə oxuyuruq:

«الدِّينُ هُوَ الْحُبُّ وَالْحُبُّ هُوَ الدِّينُ»

---

¹ “Mizanul-hikmət”, bab: 657, hədis: 3097 (c. 2, səh. 215)

“Din məhəbbətdir, məhəbbət də, din.”¹

İş görmək üçün insana stimül verən bəzən əqli sübutlardır, bəzən isə eşq və məhəbbət. Bu iki stimül eynidirmi?

Allah-taala, bəşər nəslinin kökü kəsilməsin deyər, qadın və kişi arasında münasibət yaratdı ki, bəşərin nəslini davam etdirər bilsin. İndi, əgər bunun yerinə bəşər nəslinin qalması üçün məntiq və əqli sübut stimulu olsaydı, o zaman belə “Nəslin kəsilməməsi üçün, evlənmək, övladlar dünyaya gətirmək və bütün zəhmətlərə, narahatlıqlara dözmək lazımdır!” Yaxud: “Qocalıqda, əldən düşdüyümdə əsaya möhtac olacağım üçün, mənə yardım edəcək, məni qoruyacaq bir kəsə ehtiyac duyuram. Deməli, çarəsizlikdən ailə qurmalı, övladlar yetişdirməliyəm!” – deyərdi.

Həqiqətən də, insanın stimulu bu olsaydı, hər 100 nəfərdən neçəsi evlənilib çətinliklərə, nakamlılıqlara, müştərək həyatın problemlərinə dözməyə və bu şərtlərlə övlad sahibi olmağa razı olardı?

Bu işə boyun qoyacaq şəxslərin 10 nəfərdən artıq olacağını düşünürəm.

Eşq, ehtiras və məhəbbət isə insanları – bütün problemləri ilə yanaşı – ailə qurmağa sövq edir. Belə ki, onlar aşiqanə bütün çətinlikləri can bahasına alırlar. Bəlkə bütün ömürlərini övladlarına sərf edirlər ki, körpələri az-az böyüsün, yeriməyə başlasın, dil açıb danışsın...

Bəli, eşq və məhəbbət stimulu bu qəribə və valehedici potensiala sahibdir.

Həmin mövzu dini proqramlar üçün də keçərlidir. Odur ki, yuxarıda qeyd edilən hədislərdə məntiqli arqumentin, əqli sübutların “daşlı” yolları deyil, eşq və məhəbbət xüsusi vurğulanır ki, insan getdiyi mənzil başına tez çatsın. Əgər aşiq olsan, ixtiyarsız ilahi itaətə doğru irəliləyib, ondakı problemləri cani-

---

¹ “Nurus-Səqələyn”, c. 5, səh. 285, hədis: 49

dillə qəbul edirsən. Əgər İmam Mehdiyə (əcələllahu tələğ
fərəcahuş-şəri) aşiq olsan, əmrlərinə itaət, pislik və günahla mübarizə çox asan olacaq. Əlbət ki, eşq və məhəbbət işləri asanlaşdırır.

Öz ardıcılığının motivasiyası eşq və məhəbbət olan və özünü başdan-başa eşq və məhəbbət kimi təqdim edən bir din, zorakı din ola bilərmə?!

2. Döyüş meydanında İslam mərhəməti

İslami şəfqət və mərhəmət, hətta döyüş meydanında təzahür edəcək qədər əhatəli və genişdir. Başqa sözlə desək, İslam məhəbbət, şəfqət və mərhəmətə o qədər əhəmiyyət verir ki, zorakılıq, dava və sərtliyin mərkəzində belə onu istisna etmir. Bu səbəbdən müharibə qayda-qanunlarına dair hədislərdə mövzu ilə bağlı maraqlı məqamlara rast gəlinir. Onların bir nümunəsinə işarə edirik:

İmam Sadiq (əleyhi
səlam) buyurur:

قَالَ: كَانَ رَسُولُ اللَّهِ ص إِذَا أَرَادَ أَنْ يَبْعَثَ سَرِيَّةً دَعَاهُمْ فَأَجْلَسَهُمْ بَيْنَ يَدَيْهِ ثُمَّ يَقُولُ سِيرُوا بِاسْمِ اللَّهِ وَبِاللَّهِ وَفِي سَبِيلِ اللَّهِ وَعَلَى مِلَّةِ رَسُولِ اللَّهِ لَا تَغْلُوا وَلَا تَغْلُوا وَلَا تَمْتَلُوا وَلَا تَعْدُوا وَلَا تَقْتُلُوا شَيْخًا قَانِيًا وَلَا صَبِيًّا وَلَا امْرَأَةً وَلَا تَقْطَعُوا شَجَرًا إِلَّا أَنْ تَضْطَرُّوا إِلَيْهَا وَأَيُّمَارِ جُلٍّ مِنْ أَدْنَى الْمُسْلِمِينَ أَوْ أَفْضَلِهِمْ نَظَرَ إِلَى أَحَدٍ مِنَ الْمُشْرِكِينَ فَهُوَ جَارٌ حَتَّى يَسْمَعَ كَلَامَ اللَّهِ فَإِنْ تَبِعَكُمْ فَأَخَوْكُمْ فِي الدِّينِ وَإِنْ أَبِي فَأَبْلَغُوهُ مَأْمَنَةً وَاسْتَعِينُوا بِاللَّهِ.

“Peyğəmbər (səlləllahu əleyhi
və əlihivə səlləmi) “səriyyə”lərdə¹ qoşun başçıların çağırır, qarşısında əyləşdirər sonra buyurardı: “Allahın adı, Allahın köməyi ilə, Allah yolunda və Allah Rəsulunun dini uğrunda (döyüşə) yola düşün! Xəyanət etməyin, “müşlə”² etməyin, kələk gəlməyin, aciz qocaları, uşaqları və qadınları öldürməyin, zərurət halı istisna olmaqla, ağacları kəsməyin. İslam qoşununun

¹ Həzrət Peyğəmbərin (səlləllahu əleyhi
və əlihivə səlləmi) şəxsən iştirak etmədiyi döyüşlər.

² Yəni, öldürdüyünüz düşmənin burun, qulaq, əl, ayaq və sair üzvlərini kəsməyin!

dan sınavi döyüşçü, yaxud sərkərdə müşriklərdən birinə pənah verdiyi halda Allah kəlamını eşidənə qədər o, qonşudur (qonaqdır). Əgər sizə tabe olsa, din qardaşınızdır. Yox, əgər boyun qaçırsa, vətəninə göndərin və Allahdan yardım diləyin!”¹ (Belə ki, əgər hər hansı bir əsgər bu hərbi əmr və ədəb qaydalarını pozsaydı, cəzalandırılırdı).

“لَا تُغْلُوا” – “Müharibədə əsla xəyanət etməyin!” – cümləsinin izahı barədə üç ehtimal var:

a) Döyüş qənimətlərini bölərkən xəyanət etməyin. Necə ki, bəzi Quran ayələrində bu məqama işarə olunmuşdur: Hökumət və rəhbərliyə aid pay ayrılısın, döyüşçülərə çatacaq qənimət isə aralarında bölünsün! Hər kəs öz haqqını alsın və qənimətdə xəyanətə yol verilməsin!

b) Döyüşçülər döyüş qənimətindən əlavə, digər işlərdə də, bir-birilərinə xəyanət etməsinlər!

c) Öz silahdaşlarınızla bərabər, düşmənlərinizə də xəyanət etməyin və onlarla mərdcəsinə döyüşün.

“وَلَا تُمْنُوا” – “Düşməni “müşlə” (tikə-tikə) etməyin, yəni onları məhv etdikdən sonra, cansız bədənlərinə hücum edib tikə-tikə doğramayın!”

İslam peyğəmbərindən ^(səlləlləhu əleyhi və əlih və səlləm) nəql olunan bəzi hədislərdə qeyd edilir ki, hətta yırtıcı it üstünüzə cumarsa, onu öldürdükdən sonra cəsədini doğramaq haqqınız yoxdur².

“وَلَا تُغْدِرُوا” – Hiylə gələn, aldadan və əhdi pozanlardan olmayın! Əgər düşmənlə sülh bağlayıb atəşkəs sazişi imzaladığınız təqdirdə, müqaviləyə hörmət edin, onu tapdalamayın. Müsəlman, hətta düşmənlərlə bağladığı sazişə sadıq qalan kəsdir. Bu əsasla, həzrət Əli ^(əleyhis-səlam) Malik Əştərin əhdnaməsində o igid sərkərdəsinə müraciətlə buyurur:

---

¹ “Vəsailuş-şiə”, c. 11, səh. 43 və c. 15, səh. 58 (Çaplar fərq edir.)

² “Biharul-ənvar”, c. 42, səh. 246 və 257

“Əgər səninlə düşmən arasında müqavilə bağlansa, yaxud onu öz pənahında saxlasan, öz əhdinə vəfalı ol, öhdəlik götürdü-yün şeydə əmanətçil ol, canını əhd-peymanına qurban ver! Ona görə ki, ilahi vaciblərdən heç biri əhdə vəfa kimi (əhəmiyyətli) deyil. Dünya əhalisi, fikir və meyllərindəki fərqlərə rəğmən, bu xüsusda yekdildir¹.

“وَلَا تَقْتُلُوا شَيْخًا فَانِيًا وَلَا صَبِيًّا وَلَا امْرَأَةً”

“(Müharibəyə dəxli olmayan zəif və bacarıqsız şəxslərə hücum etməyin,) əldən düşmüş qocaları, uşaqları və qadınları öldürməyin!”.

“وَلَا تَقْطَعُوا شَجَرًا إِلَّا أَنْ تَضْطَرُّوا إِلَيْهَا”

“Ağacları kəsməyin; çarəsizlikdən bunu etsəniz, istisnadır.”

İnsan, bu ali qanunları, dəqiq və mütərəqqi göstərişləri mütalibə edərkən, İslamın əzəmətini, onun mərhəmətinin miqyasını dərk edir və heyrətdən əli ağzında qalır. Səbəbi isə, İslam mərhəmətinin döyüş meydanı və sərtliyin mərkəzində, hətta ağaclara da şamil olmasıdır. Odur ki, “aləmlərə rəhmət” olan Peyğəmbər (səlləllahu əleyhi və əlih və səlləm) əsgərlərinə göstəriş verir ki, döyüş zamanı heç bir ağacı kəsməsinlər; ətraf mühitə hörmət etsinlər. Yalnız Quran və İslam əsgərlərinin irəliləməsinə mane olan ağac və ya ağacların çarəsizlikdən – özü də həddi aşmadan, vacib sayda – kəsilməsi halı müstəsnaadır.

Allah Rəsulunun (səlləllahu əleyhi və əlih və səlləm) növbəti göstərişi döyüş meydanında İslam mərhəmətinin ən üstün dərəcəsinin göstəricisidir. Diqqət edin:

“وَإِمَارَ جُلٍّ مِنْ أَدْنَى الْمُسْلِمِينَ أَوْ أَفْضَلِهِمْ نَظَرَ إِلَى أَحَدٍ مِنَ الْمُشْرِكِينَ فَهُوَ جَارٌ

حَتَّى يَسْمَعَ كَلَامَ اللَّهِ، فَإِنْ تَبِعَكُمْ فَأَخْوَكُمْ فِي الدِّينِ وَإِنْ أَبِي فَأَبِلْغُوهُ مَا مَنَّهُ”

¹ “Nəhcül-bəlağə”, məktub 53

“İslam qoşunundan istər ən kiçik (rütbəli) döyüşçü olan, istərsə də, ən üstün sərkərdə olan hər hansı biri İslam düşməninə pənah verdikdə, o şəxs toxunulmazdır, onu arxa cəbhəyə göndərmək gərəkdir. (Səbir, hövsələ, xoş dil ilə) İslam maarifi, göstərişləri və hökmlərini ona bildirmək lazımdır. Əgər İslamı qəbul edib, müsəlman sıralarına qoşulsa, o da, sizin kimi bir müsəlmandır (və bir müsəlmana dair bütün hüquqlara sahibdir.) Yox, əgər İslamı qəbul etməyib, (yaxud İslam göstərişləri barəsindən düşünmək üçün möhlət istəsə,) onu sağ-salamat ölkəsinə göndərmək lazımdır. Heç bir adla onu incitmək haqqına sahib deyilsiniz.”

Əlbəttə, qeyd edilən göstərişlərin öhdəsindən gəlmək asan deyil; geniş səbir və güclü iman tələb edən işdir. Bu üzdən Allah Rəsulu (səlləllahu əleyhi və əlih və səlləmi) nitqinin sonunda döyüşçülərinə göstəriş verir ki, – İslam şəfqəti və mərhəmətinin ən pik nöqtəsindən xəbər verən – bu bəndlərə əməl etmək üçün uca və qadir Allahdan yardım diləsinlər.

Bəşər haqlarından dəm vuran və humanist şüarları dünya əhlinin qulağını kar edən bir dünya döyüş meydanında bu bəndlərə riayət edirmi?! İsrail-Fələstin müharibəsində bu bəndlərə riayət edilməməsi bir yana, daşürək, qəddar cinayətkarlar həm də, Fələstin xalqının evlərini dağıdır, xəstəxanaları xəstələrin başına yığır, tarlalara od vurur, ağacları məhv edirlər; böyüyə, kiçiyə, yaşlı qadına, qoca kiçiyə rəhm etmirlər.

Bütün bunlara rəğmən, bəşər haqları iddiaçıları onları müdafiə, bizləri isə zorakılıqda ittiham edir!

3. İslam mərhəməti və digər canlılar

İslam şəfqəti və mərhəməti din və milliyyətinə məhəl qoymadan bütün insanları əhatə etməsindən əlavə, digər varlıq və canlılara da şamil olur. Bu əsasla, İslam təlimlərində heyvan hü-

quqlarından söz açan bir sıra hədislər¹ yer alır və onlardan birinə işarə edirik, bununla da, İslamın şəfqət və mərhəmətinin əhatə dairəsini daha yaxşı tanımış olaq:

İslam peyğəmbəri (səllallahu əleyhi və alicihis və səllam) heyvanlar (dördayaqlılar) üçün altı haqq bəyan etmişdir². Heyvan sahibləri bu haqları tanımalı və onlara riayət etməlidir:

“يَبْدَأُ بِعَلْفِهَا إِذَا نَزَلَ”

“Evə döndüyündə, ilk növbədə heyvanın suyu və ot-ələfi qidası ilə maraqlanın; onu su və ot-ələfi ilə təmin etdikdən sonra öz yeməyinizin fikrində olun.”

“وَيَعْرِضُ عَلَيْهَا الْمَاءَ إِذَا مَرَّ بِهِ”

“Səfərdə və yol boyu, su kənarına çatdıqda, heyvanı suyun kənarına aparın (susuzdursa, su içsin).

“وَلَا يَضْرِبُ وَجْهَهَا فَإِنَّهَا تُسَبِّحُ بِحَمْدِ رَبِّهَا”

“(Heyvanın daha tez getməsi üçün) başına-gözünə qamçı (şallaq) vurmayın, çünki heyvanlar da, Allahın zikri və təsbihi ilə məşğuldurlar. Allaha təsbih deyən heyvanın baş-gözünə qamçı vurulması yaxşı hal deyil.”³

“وَلَا يَقِفُ عَلَى ظَهْرِهَا إِلَّا فِي سَبِيلِ اللَّهِ”

“Durmuş heyvanın tərkinə minməyin, Allah yolunda olması istisnadır (Məsələn, döyüş meydanında durduğu halda heyvanın tərkinə minməyin bir nöqsanı yoxdur, çünki heyvanın

---

¹ Bu xüsusda gələn hədislər olduqca çoxdur. Belə ki, təkcə “Vəsailuş-şiə” kitabının 6-cı cildində, “Əhkamud-dəvvab” fəslində 50-dən çox bab bu mövzudadır.

² “Vəsailuş-şiə”, c. 8, səh. 35

³ Qurani-kərimə istinadən, bütün varlıq aləminin, aləmlərin Rəbbinin təshib və təqdisi ilə məşğul olduğuna inanırıq.

haqqını nəzərə alıb üstündən enərsə, qəfil düşmən həmləsinə məruz qalmaq ehtimalı var).”

“وَلَا يَحْمِلُهَا فَوْقَ طَاقَتِهَا”

“Heyvanların da, gücü və taqəti məhduddur. Heyvanın taqətini nəzərə alıb, gücü çatmayan həddə onu yükləməyin.

“وَلَا يَكْلِفُهَا مِنَ الْمَشْيِ إِلَّا مَا تُطِيقُ”

“Yalnız yükdaşmada deyil, səfərlərdə də, heyvanları nəzərə almaq, taqət və gücləri qədərində onlardan minik kimi istifadə etmək lazımdır.”

Müasir dünyada bu incə məqamlara əməl edilmir, kimsə tərəfindən diqqətə alınmır. Bəlkə də, çoxlarının bunları dərk və təhlil etmək gücü yoxdur. Amma rəhmət yayan İslam dini bütün bu xırda məqamlara diqqət edir və ardıcılarını onlara riayətə dəvət edir. İndi, belə bir müqəddəs din, zorakılıq dinidirmi?

4. Müsəlmanların bütün bəşər üçün duası

Mübarək Ramazan ayında vacib namazlardan sonra züm-zümə edilən, ətri başdan-başa dünyadakı bütün məscidləri və möminlərin ibadət ocaqlarını bürüyən dualar İslam mərhəmət və şəfqətinin digər bir nişanəsidir. Belə ki, müsəlmanlar (təkcə müsəlmanlar üçün deyil,) bütün insanların çətinliklərinin həlli üçün əllərini tək və ehtiyacsız Allahın dərgahına uzadırlar. Bir daha həmin duaların bir qismini mütaliə edib, araşdırırıq:

“اللَّهُمَّ ادْخِلْ عَلَى أَهْلِ الْقُبُورِ السُّرُورَ”

“İlahi, bütün qəbiristanlıq əhlinə şadlıq və sevinc nazil et!”

“اللَّهُمَّ اغْنِ كُلَّ فَقِيرٍ”

“İlahi, (insan cəmiyyətinin) bütün yoxsul və möhtaclarını ehtiyacsız et!”

“اللَّهُمَّ اشْبِعْ كُلَّ جَائِعٍ”

“İlahi, dünyadakı bütün acları doyuzdur!”

“اللَّهُمَّ اكْسُ كُلَّ غُرْيَانٍ”

“İlahi, dünyadakı bütün paltarsızları geyindir!”

“اللَّهُمَّ أَقْضِ دِينَ كُلِّ مَدِينٍ”

“İlahi, varlıq aləminin bütün borclularının borcunu ödə!”

“اللَّهُمَّ فَرِّجْ عَنْ كُلِّ مَكْرُوبٍ”

“İlahi, bütün kədərliyə işlərindəki düyünü aç!”

“اللَّهُمَّ رُدِّ كُلَّ غَرِيبٍ”

“İlahi, bütün qürbətdə olanları (sağ-salamat) vətənlərinə qaytar!”

“اللَّهُمَّ فَكِّ كُلَّ اسِيرٍ”

“İlahi, bütün əsirləri (dünyanın harasında olursa olsun) azad et!”

“اللَّهُمَّ اشْفِ كُلَّ مَرِيضٍ”

“İlahi, bütün xəstələrə şəfa ver!”

Həqiqətən, insan İslamın bu geniş mərhəmətindən ləzzət alır və müsəlmanların belə könül genişliyinə “Afərin!” – deyir. Müsəlmanların əksər duaları cahanşümul və ümumi olduğu və ideologiyasından asılı olmayaraq, duaya möhtac bütün insanları əhatə etdiyi üçün məmnunluq yaradır.

Belə cəzbedici, ümumi və cahanşümul dualar islami şəfqət və mərhəmətin göstəricisi deyildirmi?!

Hər hansı qərəzsiz, insafli şəxs özünə icazə verərmə ki, belə bir dini zorakılıq dini kimi tanıtdırırsın?!

DÖRDÜNCÜ FƏSİL

MƏSUMLARIN (əleyhis- səlam) HƏYATINDA İSLAMİ MƏHƏBBƏT VƏ RƏHMƏT

İslamın böyük rəhbərlərinin əməlləri, rəftarları və ictimai həyatları öz ardıcıllarına qarşı məhəbbət və rəhmətlə doludur. Onlar hətta İslam düşmənlərinə qarşı da belədirlər! Bu haqda iki nümunəyə nəzər salaq:

1. Məkkənin fəthindən sonra İslam peyğəmbərinin (səllallahu əleyhi və alihi və səlləm) rəhmət yağışı

Məkkənin fəthindən sonra Rəsulullahın (səllallahu əleyhi
və alihi və səlləm) düşmənlərlə rəftarı bunun bariz nümunəsidir. O həzrətin (səllallahu əleyhi
və alihi və səlləm) davranışını qısa şəkildə nəql edib, daha sonra onu mədəniyyət iddiası edən qərbin ikinci dünya müharibəsindən sonra düşmənlərlə necə davranması ilə müqayisə edək:

İslam peyğəmbəri (səllallahu əleyhi
və alihi və səlləm) Mədinəyə hicrət etməmişdən 13 il əvvəl Məkkədə çoxlu əziyyətlər görmüşdü. Məkkə o həzrət (səllallahu əleyhi
və alihi və səlləm) üçün bir çox işgəncə, müsibət və problemləri xatırladırdı, çünki onun ən qatı düşmənləri Məkkədə idi. Amma İslam ordusu Məkkəni fəth edəndə və həzrət Rəsulullah (səllallahu əleyhi
və alihi və səlləm) bütün müsibətlərin, problemlərin mənşəyi olan bu inadkar düşmənlərə

qələbə çalanda gözəl bir cümlə ilə onların hamısını İslam rəhmət və əfvinin ağışuna aldı. Onlara xitab edərək belə buyurdu:

"إِذْهَبُوا أَنْتُمْ الطُّلُقَاءُ"

"Hamınız azadsınız, hara istəyirsiniz gedin!"

Hətta əsgərlərdən birinin əlinə bayraq alaraq, intiqam şüarı verdiyini o həzrətə ^(səlihlahu əleyhi və əlih və səlləm) xəbər verdikdə, narahat oldu və bayrağı onun əlindən alıb intiqam əvəzinə "sülh və dostluq" şüarı ucaldaraq buyurdu:

"اليومَ يومَ المرحمة"

"Bu gün rəhmət və mərhəmət günüdür!"

Amma müttəfiq ölkələrin qoşunları Almanyanın paytaxtı Berlinə daxil olanda insanlıqdan kənar olan kütləvi şəkildə qırğınlar törədilər, böyük və çoxlu cinayətlərə əl atdılar. Nümunə olaraq, qundaqda olan südəmər körpələri səmaya fırladaraq yerlə göy arasında güllə-baranla hamısını qətl etmələrini göstərmək olar!

İndi də, həmin canilərin insani hiss və duyğulardan uzaq nəsilləri işğal olunmuş Fələstində hər gün yeni cinayət törədirlər. Elə bir cinayətlər ki, qələm onu yazmağa həya edir, bəzən də insanın onları görməyə və eşitməyə taqəti çatmır!

İndi görün, biz vəhşi və qəddarlıq, yoxsa bu mədəniyyət iddiası edən mədəniyyətsizlər?!

2. Həzrət Əlinin ^(əleyhis-səlam) öz qatili ilə davranışı

Başqa bir nümunə də həzrət Əlinin ^(əleyhis-səlam) öz qatili Əbdürrəhman ibn Mülcəm Muradi ilə olan rəftarıdır.

Həzrət Əli ^(əleyhis-səlam) dinin qoyduğu qanunlara itaətdə o qədər rəhmli və mehriban idi ki, hətta onu öldürmək üçün qılınca əl atan düşməni də onun mərhəmətindən nəsibsiz qalmadı. Buna əsasən də, o mehriban İmamın ^(əleyhis-səlam) nəsihətləri həmin alçaq şəxsin tutulmasından başlayaraq onun ölümünə qədər davam edir:

“Ey mənim övladlarım! Mənim qatilim yalnızca İbn Mülcəmdir. Nəbədə məndən sonra mənfəət axtaran bir qrup şəxs qılıncını qınından çıxarsın və günahsız camaatın canına düşsün. Əlinin qətində əlləri var bəhanəsi ilə onların qanını töksün və bu müqəddəs şüarı altında özlərinin şəxsi hesablarını paklamaq üçün qalxsınlar.

Əzizlərim! Mənə verdiyiniz yeməkdən qatilimə də verin. Gözlərimin nurları! Əgər mən sağ qalsam, qatilim ilə nə edəcəyimi özüm bilirəm. Yox əgər Allahın görüşünə getsəm, sizin qisas almağa haqqınız var. Amma necə ki, o mənə bir qılınc zərbəsi vurub, siz də ona yalnız bir zərbə vurun. Ey Allah Rəsulunun ^(səlləllahu əleyhi və əlih və səlləm) övladları! O öləndən sonra onun bədənini “müşlə” (parça-parça) etməyin!”

Bunlar həzrət Əlinin ^(əleyhi-s-səlam) ölüm yatağında, öz qatilinə qarşı verdiyi göstərişlərdir. Dünyada və tarix boyunca elə bir rəhbər tanıyırsınızmı ki, öz qatilinin xeyrinə bu cür fərman vermiş olsun?!

Görəsən, bu qədər mehriban peyğəmbər canişininə malik İslam zorakılıq və qəddarlıq dini ola bilərmi?!

BEŞİNCİ FƏSİL

SUALLAR VƏ İRADLAR

İslami rəhmət, mərhəmət və şəfqəti Quran ayələrində, məsumların ^(ələhis-salām) hədislərində və din rəhbərlərin rəftarlarında müşahidə edib bütün varlığımızla müqəddəs və bəşər fitrəti ilə həmahəng olan İslam dininin məhəbbət və rəhmət dini olduğunu təsdiqlədik. İndi isə İslam düşmənlərinin İslamda zorakılıq, qəddarlıq və vəşilik kimi göstərdikləri məsələlər haqqında araşdırma aparmaq yaxşı olardı:

1. Qisas qanununun qəbul edilməsi dini qəddarlıq deyildirmi?

- a) Nə üçün İslam qisas qanununu təsdiqlədi?
- b) Qisas bir növ zorakılıq və vəşilik deyildirmi?
- c) Hətta günahkar belə olsa bir insanın canını almaq qəddarlıq hesab edilmirmi?

Bu suallara cavab vermək üçün aşağıdakı nöqtələrə diqqət etmək lazımdır və bu diqqət şübhələri həll edərək iradları aradan qaldırır:

Birinci nöqtə: Allah-taala “Bəqərə” surəsinin 178-ci ayəsində qisas qanununu bəyan etdikdən sonra buyurur:

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا كُتِبَ عَلَيْكُمُ الْقِصَاصُ فِي الْقَتْلِ الْحُرُّ بِالْحُرِّ وَالْعَبْدُ بِالْعَبْدِ وَالْأُنثَىٰ بِالْأُنثَىٰ فَمَنْ
عَفِيَ لَهُ مِنْ أَخِيهِ شَيْءٌ فَاتَّبِعْ بِالْمَعْرُوفِ وَأَدِّ إِلَيْهِ بِإِحْسَانٍ ذَلِكَ تَخْفِيفٌ مِّن رَّبِّكُمْ وَرَحْمَةٌ فَمَنْ
اعْتَدَىٰ بِعَدَاكُم فَاعِدْ لَهُ عَذَابًا أَلِيمًا

“...Əgər qisas almasanız, hər hansı bir insanı əfv edib bağışlasanız, bu daha yaxşıdır”.

Yəni qisas almaq vacib deyil, hətta müstəhəb – bəyənilən də deyil. Amma cinayətkarların cinayətlərinin və cinayətlərin təkrar olunmasının qarşısını almaq üçün öldürülmüş şəxsin sahiblərinə belə bir haqq (qisas haqqı) verilir və onların buna icazəsi var. Amma qisas nə vacibdir, nə də müstəhəb.

İkinci nöqtə:

وَلَكُمْ فِي الْقِصَاصِ حَيَاةٌ يَا أُولِي الْأَلْبَابِ لَعَلَّكُمْ تَتَّقُونَ

“Ey ağıl sahibləri, qisasda sizin üçün həyat vardır (cəmiyyətin həyatı qisas hökmünün həyata keçirilməsindədir), bəlkə (nahaq qanlar axıtmaqdan) çəkinəsiniz.”

“Bəqərə” surəsinin 179-cu ayəsində qisasın fəlsəfəsinin kin-küdurət, düşmənçilik və intiqam almaq deyil, həyatın davamından və insanların həyatını qorumaqdan ibarət olduğunu açıqlayır. Əgər camaatın can, mal və namusuna dəyər verməyən, onları möhtərəm saymayan bir cinayətkara, bir qatilə rəhm olunsa və İslam rəhməti ona da şamil edilsə, o, bu rəhmət və mehribançılıqdan sui-istifadə edərək günbəgün yenə də cinayətlərinə davam etsə, bu iş iti dişli canavara rəhm etmək və qoyunlara xəyanət demək deyildirmi?! Cəmiyyətdəki cinayətkarların, quldurların şərinin qarşısını almaq üçün qisasdan başqa heç bir çıxış yolu yoxdur. Bu, qəddarlıq deyil, əksinə, rəhmətin aydın bir nümunəsidir. Onlarla bu cür rəftar başqalarının öz həyatlarına rahat davam etməsi deməkdir.

Qeyd olunan iki nöqtədən başqa, Allah-taala bu hökmü “ağıl sahibləri”nə (اولي الباب) xitab edərək bəyan edir. Yəni, qisas duyğu və intiqam məsələsi deyil, əksinə, ağıla əsaslanaraq qəbul edilmiş bir qanundur. Əqli və məntiqi bir hökmdür. Sağlam ağıl sahibləri düşüncə və təfəkkürlə təsdiq edəcəklər ki, bu qanun ictimai həyat və cəmiyyətin təhlükəsizliyinin və asayişinin mənsəyidir. Ayənin sonundakı **“balkə çəkinəsiniz”** (لعلكم تتقون) – ibarəsi də bizim müddəamıza başqa bir təkiddir, çünki əslində qeyd olunan cümlənin mənası belədir: Qisasda hədəf cəmiyyəti çirkinliklərdən, pisliklərdən, natəmizliklərdən və şərdən qorumaqdır. Buna əsasən, “qisas” ayəsinin hər kəlməsində maraqlı nöqtələr, sülhə, həyata, məhəbbətə çağırış var. Bu ayə açıq-aydın şəhadət verir ki, qisas vəhşilik və qəddarlıq nümunələrindən deyil.

Bu məqam da maraqlıdır ki, “qisas” sözü Quranda 4 dəfə, amma “rəhmət” sözü 79, “rəhman” 160, “rəhim” sözü isə 198 dəfə təkrarlanmışdır. Bunların hamısı aydın şəkildə qisasın istisna bir hal olduğunu açıqlayır, amma prinsipcə əsas olan İslam rəhmət, şəfqət və mərhəmətidir.

Maraqlıdır ki, rəhmət və şəfqət iddiası edənlərin, bəşər hüququndan dəm vuranların etiraz sədaları bu cinayətkar insanlardan qisas alınan zaman bütün dünyanı bürüyür, amma onların cinayətkar dostları Fələstində, Əfqanıstanda, Bosniyada, Çeçenistanda, Livanın cənubunda, İraqda və dünyanın digər məntəqələrində dəhşətli cinayətlər törədəndə heç bir etiraz səsi eşidilmir. Sanki hamısı kar, kor və yuxudadırlar!

Əgər bir xəstənin barmağı zədələnsə, mehriban və mahir bir həkim onu sağaltmaq üçün bütün səyini göstərsə, lakin müvəffəq olmasa və o biri barmaqları qorumaq və xəstəliyin bədənin digər hissələrinə də yayılmasının qarşısını almaq üçün bu barmağı kəsməkdən başqa çıxış yolu olmasa və onu kəssə, belə bir həkim vəhşi və qəddardırımı?! Görəsən, rəhmət və şəfqət bu

xəstə üzvün öz yaşaması və tədricən də bədənin digər əzalarını da bu xəstəliyə bulaşdırması deməkdirmi?! Görəsən, bu xəstəliyin bütün bədən üzvlərinə ölüm xəbərini verməsi yaxşıdırmi?! Hansı ağıl və məntiq bu tərz-i-təfəkkürü qəbul edir?!

Nəticə alırıq ki, qisas bir növ dərmandır və dağıdıcı xəstəliyin cəmiyyətin digər nöqtələrinə də daxil olmasının qarşısını almaq və digər üzvlərin təhlükəsizliyini qorumaq üçün zəruri və lazımdır. Deməli, qisas qanunu qəddarlıq hesab olunmur, əksinə, cəmiyyətin ümumi mənafeyi üçün ilahi rəhmət və şəfqətin bir nümunəsi sayılır.

Güman edirik heç bir ağıllı insan – hətta müqəddəs İslam dinini qəbul etməsə və müsəlman olmasa belə – şər və qatil insanın, qətl və qarətlə cəmiyyətin təhlükəsizliyini xətərə salan, heç kimə rəhm etməyən, heç bir dini və insani əxlaq prinsipinə inmayan şəxsin cəmiyyətdə azad hərəkət etməsinə, istədiyi cinayəti törətməsinə razı deyil. Əksinə, dünyanın bütün ağıllı insanların qisasın bu “ictimai dağıdıcı” xəstəliyə düçar olmuş üzvün son dərmanı olduğunu qəbul edirlər.

2. İslamın cəza qanunları dini mərhəmət və şəfqətlə uyğundurmu?

Bəhanə axtaranların istinad etdiyi məsələlərdən biri də İslamın “Cəza qanunları”dır. Onlar deyir:

İslamın cəza qanunları mərhəmət və şəfqətlə necə uyğun ola bilər?

Günah etmiş şəxsin bədənində 100 şallaq vurmaq qəddarlıq deyildirmi?

Ehtiras və şəhvətə qapılaraq bir an iffət yolundan kənara çıxan kişi və ya qadını daşqalaq etmək İslam rəhməti və şəfqəti ilə uyğundurmu?

Oğruların əlini, yaxud ayağını kəsmək dini mərhəmətlə düz gəlirmi?

Şiddətli cəzalar bir növ vəhşilik, kobudluq hesab olunmurmu?

Cavab: Cəza qanunlarında elə incə məqamlar var ki, bizə bu sualın cavabında kömək edir. Bu məqamlar diqqətlə araşdırıldıqda məlum olur ki, cəza qanunları ilkin baxışda bəziləri üçün qəddarlıq və vəhşilik kimi görünsə də islami rəhmətin digər bir nümunəsidir.

Birinci: Cəza qanunlarının (hökmlərinin) fəlsəfəsi

Cəza qanunlarının icrasının fəlsəfəsi haqqında elə hədislər var ki, onları araşdırmaq bizə bu islami cəzalar haqqında yeni baxış və düşüncə verir. Aşağıdakı iki nümunəyə diqqət edin:

a) İslamın əziz Peyğəmbəri ^(səllallahu əleyhi və səllim) buyurur:

“اِقَامَةُ حَدٍّ خَيْرٌ مِنْ مَطَرٍ اَرْبَعِينَ صَبَاحًا”

“Hər növ cəza qanununun icrası (hansı miqdarda olursa-olsun) 40 gecə-gündüz yağışın yağmasından daha xeyirlidir.”¹

Gördüyünüz kimi bu hədisdə cəza qanunları yağışa bənzədilib. Onun ən az miqdarda icra olunması 40 gün yağışın yağmasından daha faydalı sayılır. Sözügedən hədis bu mənanı çatdırır: yağış Allahın rəhməti olduğu² və Allahın onu yer üzərindəkilərə nazil etdiyi kimi ilahi cəza qanunları da ilahi rəhmətin bir növüdür. Həqiqətən də İslam cəza qanunlarının icrası cəmiyyəti yağış kimi yuyur və çirkinliklərdən təmizləyir.

Misal: Cəmiyyətin ümumi təhlükəsizliyinin pozulmasına səbəb olan, camaatın canına, malına və namusuna təcavüz edən, insanların bir hissəsini qorxu və vəhşətə salan şəxs “*müharib*”

¹ “Vəsailuş-şiə”, c.18, səh.308.

² “Kəhf” surəsi, 16-cı ayədə yağış ilahi rəhmətə bənzədilmişdir.

adlanır. Bu şəxsə qarşı uyğun cəza qanununun tətbiq olunması cəmiyyətdə təhlükəsizliyin sabitliyinə səbəb olur. Onun cəmiyyətdəki cinayətlərinin nəticəsi olan qorxunu, vəhşiliyi, əmniyyətsizliyi yağış kimi yuyub aradan aparır.

İslam cəmiyyətində narkotik maddələrin istehsalına və yayılmasına kömək edənlər, bu böyük cinayətlə ölkə gənclərini məhv edirlər, öz mənfəət və tamahkarlıqları üçün ölkəni dağıdırlar. Onlar “*Yer üzərində fəsad törədənlər*” ünvanı ilə cəzalandırılmalıdır ki, zərərin qarşısı alınaraq inkişafa zəmin yarasın.

Belə olan halda ilahi rəhmət yağışına bənzədilən İslam hökmləri qəddarlıq və vəhşilik nümunəsi ola bilərmi?!

Biz düşünürük ki, İslam qanunlarına əsasən cəzalandırılmalı olan belə şəxs və qruplar öz cəzalarına çatmasalar, Allah onları başlı-başına buraxmayacaq və onların əməllərinin nəticələri elə onların özlərinə qayıdacaq.

b) İmam Musa ibn Cəfər ^(əleyhis-səlam) “...يحيى الأرض بعد موتها” – “...Allah yeri öldükdən sonra onu dirildər”¹ – ayəsinin təfsirində buyurur:

“لَيْسَ يَحْيِيهَا بِالْقَطْرِ، وَلَكِنْ يَبْعَثُ اللَّهُ رَجَالًا فَيَحْيُونَ الْعَدْلَ فَتَحْيِي الْأَرْضَ لِأَحْيَاءِ الْعَدْلِ، وَلَا قَامَةَ الْحَدِّ فِيهِ أَنْفَعُ فِي الْأَرْضِ مِنَ الْقَطْرِ أَرْبَعِينَ صَبَاحًا”²

“Allah yeri (yalnız) yağış qətrələri ilə diriltməz, əksinə, O, bir nəfəri seçər və həmin şəxs ədaləti bərpa edər, yer üzəri də ədalət və qanunların icrası sayəsində dirilər və bu, yer üzərində 40 gün yağışın yağmasından daha faydalıdır”.

İzah: Burada məqsəd yalnızca quru yerləri bərəkətli yağışlarla diriltmək deyil, əksinə, Allah-taala böyük, ixtisaslı və hümmətli şəxslər seçəcək, onlar da dünyada ədaləti bərpa edəcəklər.

---

¹ “Hədid” surəsi, ayə 17.

² “Vəsailuş-şiə”, c.18, səh.308, hədis:3

Yer üzəri də ədalətin dirilməsi və icrası sayəsində diriləcək. Şübhəsiz ki, yer üzərində hökmlərin bərpası və icra olunması 40 gün gecə-gündüz yağış yağmasından daha faydalı və daha böyük mənfəətə malikdir.

Gördüyünüz kimi, qanun və hökmlərin icra olunmasının fəlsəfəsini bəyan edən bu hədislərdə intiqam və qəddarlıq haqqında heç bir söz yoxdur, əksinə, məhəbbət, mərhəmət, ədalətin bərpası və İslam cəmiyyətinin asayişindən söhbət açılıb.

İkinci: Şəri cəzaların isbat yolları

Şəri cəza hökmlərin hansı yolla isbatını araşdırmaq İslamın rəhmət və şəfqətinin başqa cəhətlərini nümayiş etdirir. Bir çox cəza qanunları 4 şahid ilə, yaxud da 4 dəfə etiraf etməklə isbat olunur. Belə ki, 4 ədalətli şəxs filan kişi və qadını iffətə zidd əməl (zina) edərkən onları gördüklərinə şəhadət verməlidirlər ki, onlara şəriət cəzası tətbiq oluna bilsin. Belə bir iş mümkündürmü?

Biz hədislər və tarix kitablarında hətta bir nümunə tapmadıq ki, iffətə zidd bir əməl 4 şahidin şahidliyi ilə isbat və onun əsasında da hökm icra olunsun. Buna görə də bu isbat yolu, demək olar ki, qeyri-mümkündür və belə günahkarlara şamil olduğu üçün bunun özü bir növ islami mərhəmət sayılır.

Başqa bir yol isə günahkarın özünün iqrar və etirafıdır. Bunun da müxtəlif şərtləri vardır, o cümlədən, 4 dəfə iqrar etməlidir və hər biri də ayrı-ayrı toplantılarda (məclisdə) olmalıdır. Əgər bir toplantıda 4 dəfə iqrar etsə, bu, bir dəfə sayılır.¹

Bundan əlavə, əgər cinayətkar, cinayəti isbat olunmamışdan öncə şəriət hakimi yanında tövbə edib öz əməlindən peşman olsa və peşmançılıq əlamətləri onun əməl və rəftarlarında müşa-

---

¹ “Vəsailuş-şia”, c.18, səh.377.

hidə olunsa, şəri cəzanın ona tətbiqi məsələsi bir çətinləşir.¹ Bu məsələyə müxtəlif hədislərdə toxunulmuşdur və onlardan bir nümunəsini qeyd edirik:

“Günah çirkabına düşmüş bir qadın Əmirəl-möminin imam Əlinin (səlah) yanına gəlib ondan özünə qarşı zina hökmünün cəzasının kəsməsini və onu çirkinlikdən təmizləməsini istədi. Ona görə ki, dünya əzabı axirətin daimi və bitməz cəzalarından daha asandır.

O həzrət (səlah) buyurdu: “Get və uşaq dünyaya gələndən sonra gəl, səni paklayım!”.

Qadın getdi və uşaq dünyaya gələndən sonra gəlib yenidən öz istəyini təkrarladı.

Həzrət Əli (səlah) (qadını öz fikrindən daşındırmaq və onu dediklərində şübhəyə salmaq ümidi ilə) müxtəlif suallar verdikdən sonra yenə buyurdu: “Get, uşağına süd ver və uşaq süddən kəsildikdən sonra gəl, səni paklayım!”.

Qadın getdi və iki ildən sonra üçüncü dəfə olaraq qayıtdı və yenidən istəyini tələb etdi. İmam Əli (səlah) yenə də müxtəlif suallar verdi, qadın da cavablandırdı və o həzrət (səlah) nəhayətdə buyurdu: “Get, uşaq özünü xətlərdən qoruya bilənə qədər onu böyüt, sonra gəl”.

Qadın göz yaşları içində qayıtdı və...”²

Gördüyünüz kimi, şəri cəzası olan bir cinayətin isbat olunması asan və sadə iş deyil. Cinayətkarın özü cəzanın icra olunmasını istəməyə qədər, əsas etibarilə onun cinayətini isbat etmək olmaz və bunun özü İslam rəhmətinin aynasıdır. Əgər İslam qəddarlıq və zorakılıq dini olsaydı, cinayətin isbatında bu qədər sərt olmazdı.

---

¹ Şeyx Hürr Amuli, “Vəsailuş-şiə”, c.18, səh.327.

² “Vəsailuş-şiə”, c.18, səh.378, hədis:1.

Üçüncü: Şəri cəzaların icra olunma qaydaları – şərtləri

Fərz edək ki, cəza növü müəyyən olunur və şəriət hakimi onun icrasını yerinə yetirməlidir. Biz onun icrasında elə şərt və göstərişlərlə rastlaşırıq ki, İslam mərhəmət və şəfqət ilə doludur. Bu şərtlərin bəzi nümunələrinə işarə edirik:

a) Qış aylarında günlərin əvvəli və axırlarında hava çox soyuq olduğu üçün şallaq vurmaq günahkara (cinayətkara) çox əziyyət verir və buna görə də həmin vaxtlarda cəza icra olunmamalıdır. Əksinə, günün ortasında icra olunmalıdır, çünki hava nisbətən isti olur.

b) Yay fəslində isə əksinə əməl olunmalıdır. Günün ortasında hava çox isti olduğundan cəza günün sonunda icra olunmamalıdır.¹

c) Cinayətkar şallaq vurulan zaman yuxuda olmamalıdır. Oturmalı və ya ayaq üstə durmalıdır, çünki şallaq bu iki halda nisbətən daha yüngül olur və cinayətkar daha az ağrıya dözmüş olur.²

d) Əgər cinayətkar xəstədirsə, cəzanın icrası o sağalana qədər təxirə salınır.³

e) Əgər cinayətkar hamilədirsə, cəza uşaq dünyaya gələnə qədər təxirə salınır.⁴

Bundan başqa digər qayda-qanun və şərtlər⁵ də vardır ki, bunların hamısı hətta günahkar bir şəxs haqqında islami rəhmətin nişanəsidir. Bu şərtlər haqqında fiqh kitablarında geniş məlumatlar verilmişdir.

---

¹ “Vəsailuş-şiə”, c.18, səh.315.

² “Vəsailuş-şiə”, c.18, səh.369, hədis:1.

³ “Vəsailuş-şiə”, c.18, səh.320.

⁴ “Vəsailuş-şiə”, c.18, səh.378.

⁵ Məsələn, şallağın xəterli bədən üzvlərinə vurulması qadağandır.

Bax: “Vəsailuş-şiə”, c.18, səh.369.

Yuxarıdakı üç məqama diqqət etdikdə, yəni cəzanın fəlsəfəsinə nəzər saldıqda İslamda cəzaların isbat yolları, icra şərtləri və onun incəlikləri haqqında düşündükdə hər bir ədalətli insanı zahirdə qəddar və vəhşilik kimi görünsə də cəzaların icrasında islami rəhmətin varlığını etiraf etməyə vadar edir. Buna əsasən də cəzaların icrasının cəmiyyət üçün böyük faydası var və o bir çox xeyirlərin mənşəyidir. Belə ki, onun faydası 40 gecə-gündüz yağış yağmasından daha çoxdur.

3. Cihad və İslam mərhəməti

Nə üçün rəhmət və şəfqət dini kimi tanınan İslam cihada icazə verir və müsəlmanların başqalarına hücum çəkməsinə, onları öldürməsinə razıdır?

Müharibə vəhşilik deyildirmi? Əgər vəhşilikdirsə, onda bəs nə üçün icazə verilib?

Bu suala cavab vermək üçün Quranın cihad haqqında nəzərinə baxmalıyıq. Görək Quran cihadın vəhşilik olduğunu qəbul edirmi, yoxsa əksinə, cihad islami rəhmət və mərhəmətlə uyğundur? Bunun üçün bəzi ayələri nəzərdən keçirmək kifayətdir:

a) Müharibənin qarşısını almaq üçün hərbi hazırlıq

“Ənfal” surəsinin 60-61-ci ayələrinə diqqət edin:

“وَأَعِدُّوا لَهُمْ مَا اسْتَطَعْتُمْ مِنْ قُوَّةٍ وَمِنْ رِبَاطِ الْخَيْلِ”

“(Ey müsəlmanlar!) Hər nə qədər (iqtisadi, hərbi, informasiya, ictimai və s.) güc və qüvvəniz və bağlanmış və bəslənmiş atlar (münasib minik vasitələri) varsa düşmənlərlə mübarizə üçün hazırlayın...”

“...تَرْهَبُونَ بِاللَّهِ وَعَدُّوْكُمْ”

“...Allahın düşməni və öz düşməninizi qorxutmaq üçün olmalıdır...”

İzah: Amma bu, düşməne hücum çəkmək və sizin vasitə-nizlə müharibənin başlaması üçün olmamalıdır, əksinə, bunu düşmənin fikrini müharibədən yayındırmaq və onları qorxutmaq üçün edin. Yüksək hazırlığınızla müharibə fikri yerindəcə məhv olmalıdır.

İslam həqiqətdə istəyir ki, müsəlmanların ali şəkildə hazır-lığı ilə müharibənin kökünü kəssin və qan tökülməsinin qarşısı-nı alsın. İslam deyir: “Güclü və qüdrətli ol ki, düşmən hətta müharibə və hücum çəkməyi də düşünə bilməsin”. Belə bir din siz-cə qəddarlıq və vəhşilik dinidirmi?

Sonrakı ayədə oxuyuruq:

“وَاجْتَنِبُوا السَّلَامَ فَاَجْتَنِبْهَا وَتَوَكَّلْ عَلَى اللَّهِ إِنَّهُ هُوَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ”

“Əgər onlar sülh və barışığa meyl göstərsələr, sən də ona meyl et və Allaha təvəkkül et ki, şübhəsiz, Odur eşidən və bilən!”

Əgər düşmən hücum etdikdə və sizin yüksək hərbi gücünüzlə üzləşdikdə sülh bayrağı qaldıraraq sülh istəsə, siz də sülhə tərəf gedin, onlarla sülh müqaviləsi bağlayın.

Ona görə ki, İslamın hədəfi müharibə, döyüş və qan tökmək deyil. İndi ki, düşmən öz əməlindən peşman olub və sülhə razılaşıb, döyüşü kənara qoyun və aranızda atəşkəs müqaviləsi imzalayın.

Sözün qıssası, İslamın müharibə haqqındakı nəzəri döyüşün “qarşısını almaq” təfəkkürüdür. Əgər bunun təsiri olmasa və müharibə başlasa, İslam müharibənin qarşısının alınması və dayandırılması üçün hər cür münasib fürsətdən istifadə edir. Buna görə də İslam öz əsgərlərinə heç bir müharibəni başlamasına icazə verməyib və bütün müharibələrdə birinci addımı düşmən atıb.

İndi görün cihad haqqında bu baxış qəddarlıq və vəhşiliklə qarışıqdır, yoxsa sonsuz rəhmət və şəfqətlə?

b) Cihadın həddi-hüdudu və şərtləri

“Bəqərə” surəsinin 194-cü ayəsində oxuyuruq:

“فَمِنْ أَعْتَدِ عَلَيْهِمْ فَأَعْدُوْا عَلَيْهِ بِمِثْلِ مَا أَعْتَدِ عَلَيْهِمْ وَاتَّقُوا اللَّهَ وَاعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ مَعَ الْمُتَّقِينَ”

“...Amma əgər kimsə sizinlə müharibəyə başlasa, siz də onunla vuruşun. Buna görə də, kim sizə qarşı həddini aşsa (və ehtiramı pozsa), siz də onun kimi ona qarşı həddi aşın. Allahdan qorxun və bilin ki, Allah təqvalılardır.”

Bu ayədə deyilənə uyğun olaraq, birincisi, yalnız o şəxslərlə mübarizə və müharibəyə icazə verilir ki, onlar sizinlə müharibəyə qalxmış olsunlar.

İkincisi, onlara hücum edərkən onların şər və zülmü dəf olunacaq miqdarla kifayətlənin və həddi aşmayın.

Üçüncüsü isə, hətta döyüş meydanında belə, təqvanı əldən verməyin və bilin ki, Allah təqvalılardır.

Həqiqətdə, İslam cihad qanunu elə bir şeydir ki, hər bir ağıllı şəxs onu qəbul edir və ona əməl edir. Hansı ağıllı şəxs icazə verər ki, insan düşmənin hücumu müqabilində təslim olsun və bununla da düşmən onun canına, malına, namusuna hakim kəsilsin? Heç vaxt! Əksinə, bütün ağıl sahibləri Quranın bu nəzərini tövsiyə edir.

c) Cihadı tərک etmək, ibadətqahların viran olunmasına bərabərdir

Allah-taala “Həcc” surəsinin 40-cı ayəsində cihadın müxtəlif fəlsəfələrindən birini belə vurğulayır:

“وَلَوْلَا دَفَعُ اللَّهُ النَّاسَ بَعْضُهُمْ يَبْعُضَ لَهَدَمَتِ صَوَامِعُ وَبِيْعٌ وَصَلَوَاتٌ وَمَسَاجِدٌ يُذَكَّرُ فِيهَا اسْمُ اللَّهِ

كَثِيْرًا وَلَيَنْصُرَنَّ اللَّهُ مَن يَنْصُرُهُ إِنَّ اللَّهَ لَتَقْوِيٌّ عَزِيْزٌ”

“...Əgər Allah insanların bəzisini digər bəzisi ilə (bütün əsrlərdə kafirləri möminlər vasitəsi ilə dini toplum və məkanlardan) dəf etməsəydi, əlbəttə, rahiblərin monastırları, xaçpərəstlərin kilsələri, yəhudilərin məbədləri və müsəlmanların, içərisində çox vaxt Allahın adı zikr edilən məscidləri viran olardı. Allah şübhəsiz, Ona (Onun dininə) yardım edənə yardım edəcəkdir. Həqiqətən Allah qüvvətli və yenilməzdir.”

Allah əgər möminləri müdafiə etməsə, cihadı icazə verməklə bəzilərinə bəzilərinin vasitəsilə dəf etməsə, Allahın adı zikr olunan monastırlar, büt-pərəstlərin, yəhudilərin və məsihilərin məbədləri və müsəlmanların məscidləri viran qalar və məhv olar.

Əgər imanlı və qeyrətli şəxslər əllərini əllərinin üstünə qoyub kənardan zalımların, zülmkar rejimlərin, imansız şəxslərin dağıdıcı fəaliyyətlərinə tamaşa etsələr və onlar da meydanı boş görsələr, ilahi məbədlərdən və ibadət mərkəzlərindən heç bir əsər-əlamət qalmayacaq. Ona görə ki, məbədlər oyanış və dirçəliş mərkəzidir, mehrab döyüş meydanıdır və məscid zülmkarların müqabilində bir səngərdir. Əsas etibarilə hər növ allahpərəstlik və dindarlıq zülmkarların əleyhinədir və onlar istəyir ki, insanlar Allaha pərəstiş etdiyi kimi onlara da pərəstiş etsin! Buna görə də əgər onlar fürsət tapsalar, bütün bu ilahi mərkəzləri yerlə yeksan edəcəklər. Maraqlısı budur ki, qeyd olunan ayəyə uyğun olaraq islami cihad, yalnız İslam ibadətqahlarının qorunmasına zəmin deyil, üstəlik, onun kölgəsində bütün ilahi dinlərin ibadətqahları da qorunmuş olur.

4. İbtidai cihad

Sual: Doğrudur, İslamın müdafiə xarakterli cihad hökmü düzgündür və qəbul olunur. Biz də etiraf edirik ki, müdafiə xarakterli cihad zorakılıq və vəhşilik hesab olunmur. Əksinə, İs-

lam rəhmət və şəfqət ilə uyğundur. Amma qarşı tərəfin həmləsi olmadan baş verən ibtidai cihad da islami rəhmət və şəfqətlə uyğundurmu? Bu bir növ vəhşilik və qəddarlıq hesab olunmurmu?

Bu suala iki formada cavab vermək olar:

Birinci cavab: Ümumiyyətlə, İslamda ibtidai cihad varmı?

Bir çox İslam tədqiqatçıları, alim və tarixçiləri inanır ki, İslamda ibtidai cihad növü yoxdur və həzrət Rəsulullahın (səlləllahu əleyhi və əlih və səlləm) zamanında – İslamın əvvəllərində baş vermiş bütün müharibələr müdafiə xarakteri daşıyırdı. Yəni, hücum düşmən tərəfindən olub və İslam Peyğəmbəri (səlləllahu əleyhi və əlih və səlləm) və müsəlmanlar özlərini müdafiə etmək üçün döyüşürdülər. Məsələn, İslam düşmənlərinin Rəsulullah (səlləllahu əleyhi və əlih və səlləm) və müsəlmanlar əleyhinə olan ən böyük müharibələrindən biri olan “Əhzab” müharibəsində vəziyyət müsəlmanlar üçün çətin oldu və müharibəni başlayan müşriklər idi. Onlar Hicazın müxtəlif məntəqələrindən Məkkə müşriklərinin rəhbərliyi ilə Mədinəyə tərəf hərəkət edərək onu mühasirəyə aldılar. Müsəlmanlar çarəsiz qalıb canlarını, mallarını, namuslarını və inanclarını müdafiə etməyə məcbur oldular. Belə olan halda görəsən hansı ağıl sahibi özünə icazə verər ki, silahlı düşmən müqabilində sakit qalsın (hansı ki, onlar İslam Peyğəmbərini (səlləllahu əleyhi və əlih və səlləm) və müsəlmanları qətlə yetirmək, onların qadın və uşaqlarını əsir götürmək və Mədinə şəhərini viran qoymaq istəyirdilər)? Görəsən onlarla mübarizə aparmaq vəhşilik sayılır?

“Hüneyn” müharibəsində Allah Rəsuluna (səlləllahu əleyhi və əlih və səlləm) xəbər verdilər ki, “Həvazin” qəbiləsi və digər müşriklər müsəlmanların əsas strateji məntəqəsi Mədinəyə hücum etmək niyyətindədirlər. Allah Rəsulu (səlləllahu əleyhi və əlih və səlləm) müsəlmanları özlərini və dinlərini müdafiə etmək üçün hazırladı və beləcə, Hüneyn müharibəsi başladı.

İslamın əvvəllərində baş verən müharibələr arasında ola bilsin ki, “Xeybər” müharibəsinin ibtidai cihad olduğu güman edilsin. Amma tarixi araşdırdıqda başqa bir nəticə alırıq və ay-

dın olur ki, bu müharibə də müdafiə xarakteri daşıyıb. Çünki Allah Rəsulu (səlləllahu əleyhi və əlihii və səlləm) bu cihadla istəyirdi ki, onların hadisələrin çoxunda birbaşa, ya da dolayısı yolla əlaqəsi olan hiylələrinə, şeytanlığına cavab versin. Bundan başqa, Xeybər fitnə-fəsad mərkəzi sayılırdı və müsəlmanların oraya hücum etməkdə məqsədi fitnə-fəsad mərkəzini aradan aparmaq idi. Buna görə də Xeybər döyüşü də ibtidai cihad deyildi.

Həmçinin, “Bədr” döyüşü də belə olub. Hicrətin 2-ci ili Bədr adlı iki hadisə baş verdi. Biri “kiçik Bədr”, o biri isə “böyük Bədr” adlandı. Bu döyüşün başlanması da İslam düşmənlərinin vasitəsilə oldu. Allah Rəsuluna (səlləllahu əleyhi və əlihii və səlləm) xəbər çatdı ki, Məkkə böyüklərindən bir hissəsi Mədinənin ətrafına gəlib müsəlmanların dəvələrini, mal-qarasını və digər mallarını tarac ediblər və indi də Məkkəyə qaçırılar. Allah Rəsulu (səlləllahu əleyhi və əlihii və səlləm) İslam əsgərlərini onların arxası ilə göndərdi. Əsgərlər düşməni Bədr məntəqəsinə qədər təqib etdi, amma düşməne çata bilmədilər. Bu hadisə heç bir qarşıdurma olmadan sona çatdı və “kiçik Bədr” adı ilə məşhurlaşdı. Elə həmin il baş verən “böyük Bədr” müharibəsi isə həqiqətdə Məkkə böyüklərinin həmin açıq-aşkar təcavüzünə qarşı bir cavab idi və müdafiə xarakterli cihad hesab olunurdu.

Məkkənin fəthi İslam Peyğəmbərinin (səlləllahu əleyhi və əlihii və səlləm) ən mühüm hərbi yürüşlərindən biri idi. Amma əvvəla, bu hərbi yürüş İslam düşmənlərinin və müşriklərin mərkəzini dağıtmaq üçün idi, çünki onlar müsəlmanlara qarşı bütün problemləri, müharibələri oradan yönləndirirdilər. İkincisi isə, Məkkənin fəthində müharibə olmadı və müşriklər müsəlmanların böyük ordusunu görəndə və özlərini müsəlmanların mühasirəsində hiss edəndə döyüşsüz təslim oldular.

İslam tədqiqatçılarının, mütəfəkkirlərinin və tarixçilərinin bu inancına əsasən İslamın əvvəllərində baş verən bütün müharibələr müdafiə xarakteri daşıyıb və heç biri ibtidai cihad ol-

mayıb. Quranın bəzi ayələri də buna işarə edir. O cümlədən, “Tövbə” surəsinin 13-cü ayəsində belə buyrulur:

“الَّذِينَ اتَّخَذُوا قَوْمَانًا مِمَّنْ كَفَرُوا بِاللَّهِ وَالرَّسُولِ وَهُمْ بَدَأُكُمْ أُولَٰئِكَ”

“Yoxsa siz öz əhd-peymanlarınızı pozmuş, Allahın Peyğəmbərini (Məkkədən) çıxarmaq qərarına gəlmiş və sizinlə (müharibəyə) ilk dəfə başlayan da onlar olan bir dəstə ilə vuruşmayacaqsınız?...”

Burada “هُم بَدَأُكُمْ أُولَٰئِكَ” – “...sizinlə (müharibəyə) ilk dəfə başlayanlardır.” – ibarəsi İslamın əvvəllərində baş verən müharibələrin müdafiə xarakteri daşdığına və ibtidai cihad olmamasının açıq-aydın şahididir.

“Tövbə” surəsinin 4-cü ayəsi yuxarıdakı məsələni təsdiqləyən başqa bir ayədir. Allah-taala müşriklərdən bizar olmasını və onlara müharibə elan etdikdən sonra bir dəstəni istisna edərək buyurur:

“إِلَّا الَّذِينَ عَاهَدْتُمْ مِنَ الْمُشْرِكِينَ ثُمَّ لَمْ يَنْفُضُوا كَيْفَ شِئْنَا وَلَمْ يَبْظَاهِرُوا عَلَيْكُمْ أَحَدًا فَأَتَيْنَاهُمُ عَهْدَهُمْ إِمْدَانًا مِنَّا وَاللَّهُ يَجِبُ الْمُتَّقِينَ”

“Müşriklərdən əhd-peyman bağladığınız, sonra sizdən (sizinlə olan əhdlərdən) bir şeyi əskiltməyən və (düşmənlərinizdən) sizin əleyhinizə heç kəsə kömək etməyənlər istisnadırlar. Beləliklə, onların əhd peymanını müddətlərinin sonuna qədər tamamlayın. Həqiqətən, Allah təqvalı şəxsləri sevir.”

Sözügedən ayədə istifadə olunan ibarələr göstərir ki, əhdlərini pozmayana qədər İslam düşmənləri ilə, müsəlmanlarla birbaşa müharibə edənlərlə həmkarlıq etməyənlərlə və onlardan xətər görünmədikdə müsəlmanlar onlarla müharibə etmirlər. Bir cümlədə, müsəlmanlar müharibəni başlayan olmayacaqlar.

Yuxarıdakı iki ayəyə əlavə olaraq izahı öncədən qeyd olunan “Ənfal” surəsinin 61-ci ayəsi də bunu təsdiqləyir. Qeyd olu-

nan ayə müsəlmanlara göstəriş verir ki, onlara tərəf uzanan sülhamiz əlləri sıxsınlar. Bu ayənin mənası belə olacaqdır: İslam müharibəyə meyli olmayan qövmlərlə, millətlərlə, xalqlarla və ölkələrlə müharibə etmir.

Nəticə: Bir qrup İslam tədqiqatçıları, alimləri və tarixçilərinin nəzərinə əsasən İslamın əvvəlində Allah Rəsulunun (səlləllahu əleyhi və əlih və səlləm) müharibələrinin hamısı müdafiə xarakteri daşıyırdı və heç biri ibtidai cihad sayılmır və bəzi Quran ayələri də bunu təsdiqləyir.

İkinci cavab: İbtidai cihad xüsusi yerlərdə ağıl və məntiqə uyğundur.

Quranda ağıl ilə uyğun olan, dünyanın bütün ağıl sahiblərinin qəbul etdiyi 3 növ ibtidai cihad var və onunun İslam rəhməti və şəfqəti ilə heç bir ziddiyyəti yoxdur:

a) Fitnə alovunu söndürmək üçün cihad

“Bəqərə” surəsinin 193-cü ayəsi bu növ cihada işarə edir. Allah-taala bu ayədə buyurur:

“وَقَاتِلُوهُمْ حَتَّى لَا تَكُونَ فِتْنَةٌ وَيَكُونَ الدِّينُ لِلَّهِ”

“Fitnə (azadlığın qarşısının alınması və bütpərəstlik) aradan gedənə və din (itaət) Allaha məxsus olana qədər onlarla döyüşün...”

Bu ayəyə uyğun olaraq harada fitnə baş qaldırırsa və onu aradan aparmaq üçün müharibədən başqa çıxış yolu olmazsa, bizə fitnənin qarşısını almaq üçün ibtidai cihada əl atmağa icazə verilir. Qeyd olunduğu kimi, bu növ ibtidai cihadı ağıl sahibləri və dünyanın digər dinləri də qəbul edir və ümumiyyətlə, hamı tərəfindən təsdiqlənir.

İki nümunəyə diqqət edin:

Birincisi, müsəlman ölkəsi olan Bosniya və Herseqovina bir neçə il öncə Serblərin vəhşi zülmünə məruz qaldı. Onlar bu müsəlman ölkəsinin evlərini, məscidlərini, əkin sahələrini, xəs-

təxanalarını və digər mərkəzlərini darmadağın etdilər. Hətta geniş miqyasda soyqırımına başladılar. Bu fitnə haqqında tədbir görmək üçün Avropada bir təşkilat yarandı. Onlar sonda bu nəticəyə gəldilər ki, fitnənin qarşısını almaq üçün Serblərə qarşı hərbi əməliyyat aparmaqdan başqa çıxış yolu yoxdur. Bununla da onlara hücum edərək fitnənin qarşısını aldılar.

Bizim burada qeyd olunan təşkilatın maraqları ilə işimiz yoxdur (yəni, onların marağı doğrudan da mənəviyyat və müsəlmanlara kömək olub, yoxsa gələcəkdə öz başlarına gələcək problemlərin qarşısını almaq, yaxud da digər şeylər olub?), amma hər halda onlar bu ibtidai cihadı və hərbi əməliyyatı Serblərin fitnəsini yatırmaq üçün düzgün yol hesab edib həyata keçiriblər və bunu dünyanın digər ağıl sahibləri də təsdiqləyib.

İkincisi, daha canlı nümunə son zamanlar Əfqanıstanda baş verən müharibədir. Biz şahid olduq ki, Taliban bu ölkənin hakimiyyətini ələ keçirdikdən sonra geniş şəkildə xaşxaş əkininə başladı. Onlar bununla qonşu və orta şərq ölkələrini, hətta bütün dünyanı zəhərləmək istəyirdilər. Bundan başqa, Əfqanıstanda misli görünməmiş cinayətlər törədildilər, bu və digər ölkələrin xalqları üçün təhlükəli bir fitnəyə çevrildilər. Burada, əgər bu fitnənin qarşısını almaq üçün BMT Təhlükəsizlik Şurası Əfqanıstana hücum etmək üçün hərbi qüvvə təşkil edərək bu və digər ölkələrin məzlum camaatını Taliban şərindən xilas etsəydi, şübhəsiz ki, hamı bunu qəbul edərdi. Amma dünya xalqlarının Əfqanıstan hadisəsində Amerikaya etiraz etməsi ona görə idi ki, keçmiş zülm ilə dolu olan bir ölkə özünə qarşı heç bir etimad yeri qoymamış və camaat bilirdi ki, o bu ölkəyə fitnəni yatırmaq üçün yox, əksinə, öz mənafeyi üçün gəlib və mənfur mənfəəti arxasındadır.

Hər halda, Quranın dediyi kimi fitnənin qarşısını almaq üçün başlanılan müharibə və cihadı dünyada hər bir ağıllı insan qəbul edir və bu, vəhşilik sayılmır.

b) Azğınlar və üsyankarlarla cihad

İki qəbilə, iki dəstə, yaxud iki ölkə bir-biri ilə münaqişə etsə və ya döyüşsə, digər müsəlmanların vəzifəsi – *Quranda buyurulduğu kimi*¹ – budur ki, onların arasında ixtilafı aradan qaldırsın və sülh yaratsın. Əgər onlardan hansı biri geri çəkilməsə, qarşı tərəfin sülhə razı olmasına rəğmən, zülm və təcavüzdən əl götürməyib öz hücumuna davam etsə, İslam nəzərinə görə o, “üsyankar” sayılır. Hətta onun bizimlə münaqişəsi olmasa belə bu yerdə İslam müsəlmanlara onlarla müharibə etməyə və ibtidai cihada başlamalarına icazə verir. İslam bir qrupun başqa bir qrupa zülm etməsini və bizim də tamaşaçı olmamızı qəbul etmir. Əksinə, bizə əmr edir ki, məzluma kömək edək. Buna əsasən də bizim inancımız budur ki, bütün İslam ölkələri hər hansı formada olursa olsun məzlum Fələstinə kömək etməli və hər gün yeni cinayət törədən, Fələstin müsəlmanlarına dünyanı dar edən qəsbkar və zalım İsrailin şərini qarşısını almalıdır. Əks halda şübhəsiz ki, Allah-taala dərgahında ağır məsuliyyət daşıyacaq.

Bu növ müharibə ibtidai cihad sayılsa da, amma hər bir məntiqlə, sağlam ağıl ilə uyğundur və vəhşilik deyil. Əksinə, zülm altında qalan məzlumlara qarşı islami rəhmət və mərhəmətdir.

c) İslamın azad təbliğ olunmasının qarşısını alan mənələri aradan qaldırmaq üçün cihad

Allah-taala insanların sədəti, azadlığı, inkişafı, təkamülü, xoşbəxtliyi, asayışı üçün qanunlar və proqramlar tənzimləyib və öz peyğəmbərlərini bu qanunları insanlara çatdırmaqla vəzifələndirib. Əgər bir fərd, yaxud bir cəmiyyət bu qanunların təbliğini öz mənafeyinin ziddinə olduğunu görsə və peyğəmbərlərin

---

¹ Bu gözəl və insani qanun “Hücurat” surəsinin 9-cu ayəsində gəlmişdir.

dövəti qarşısında maneələr yaratsa, peyğəmbərlərin ilk olaraq məsələni sakitliklə həll etməyə, əgər mümkün olmasa, gücə əl ataraq bu maneələri öz dövətlərinin qarşısından qaldırmağa və azad təbliğə sahib olmağa haqları var.

Başqa sözlə, haqq yolunun carçılarının nidasını eşitməyə insanların haqqı var və onların dövətini qəbul etməkdə azaddırlar. Əgər kimlərsə onları öz haqlarından məhrum etsə, haqq yolunun carçılarının nidasının onların qulağına çatmasının qarşısını alsın, fikri və ictimai əsarətdən azad olmalarına mane olsa, tərəfdarlarının bu azadlığa şərait yaratmaq üçün hər bir vasitədən istifadə etməyə haqları vardır.

Buna görə də əgər müsəlmanlar məntiqi yollarla öz dinlərini təbliğ və onu qeyri-müsəlmanlara təqdim etmək istəsələr, amma bir qrup onlara mane olsa, onların məntiqi təbliğinin qarşısını alsın, bu müqəddəs işin əleyhinə qarşı hansısa tədbirlər görsə; qələmləri sındırsalar, dilləri kəssələr, nəfəsləri sinələrdə boğsalar, İslam bu yerdə də öz tərəfdarlarına bu maneələri dəf etmək və haqq dinin (qılınc gücü ilə deyil, əksinə) düzgün və məntiqi təbliği üçün ibtidai cihada əl atmalarına, nadan düşmə-nə hücum etməyə, maneələri öz yolları qarşısından qaldırmağa icazə verir.

İslam dini İrana gələndə öz inanclarını iranlılara məcburi şəkildə qəbul etdirmək üçün gəlməmişdi. Əksinə, İslamın məntiqi təbliğatının yolu üstündəki qeyri-əqli maneələri dəf etmək üçün İslamla döyüşə girdi. Amma Sasanilərin ordusuna qalib gələndən sonra heç vaxt camaatı İslamı qəbul etməyə məcbur etmədi. İran fəth olunandan sonra bəzi atəşgahlar hələ də illərlə yanar qalırdı və ziyalı İran xalqının əksəriyyəti İslamı səmimi qəlbədən qəbul etsələr də, amma camaatın bir hissəsi öz ayinində qalmışdı.

Sasanilər İranda İslamın təbliği üçün əsas mane idilər. İslam camaatın yolu önündən bu böyük maneəni qaldırmaqla

iranlıların İslamı qəbul etmələrinə zəmin yaratdı. Şübhəsiz ki, ağıllı insanlar bu növ ibtidai cihadı da inkar etmirlər.

Ümumi olaraq, fitnə alovunu söndürmək, zalımların tüğyanının və İslamın təbliğinə mane olan parametrlərin qarşısını almaq üçün həyata keçən ibtidai cihad vəhşilik sayılır. Əksinə, islami rəhmət və şəfqətin özüdür.

Qeyd olunanlardan aydın olur ki, İslam rəhmət və şəfqət ayinidir və hətta onun zahirdə vəhşilik və qəddarlıq kimi görünən bəzi dini qanunlarının və əmrlərinin islami rəhmətlə heç bir ziddiyyəti yoxdur. Başdan-ayağa mərhəmət və şəfqətə boyanmış bu ayinə qəddarlıq donu geyindirənlər, ya İslam təlimlərindən uzaq düşənlərdir, ya da İslamı öz qanunsuz meyllərinə, istəklərinə, mənfəətlərinə maneə bilən onun pis niyyətli düşmənləridir.

5. İslamda cihadın hədəfləri

Müharibə, İslamda heç vaxt bir “dəyər” kimi qarşılanmır. Əksinə, o, dağıtmaq, viran qoymaq, insanların, imkanların, qüvvələrin tələf olmasına şərait yaratmaq xüsusiyyətinə malik olduğuna görə dəyərlərə, əxlaqa, insaniyyətə zidd sayılır. Buna əsasən, müharibə Quranın bəzi ayələrində, məsələn “Ənam” surəsinin 65-ci ayəsində ilahi əzablar sırasında yer alır. Qeyd olunan ayədə müharibə “ildırım” və “zəlzələ” ilə bərabər səviyyədə tutulur və dünyəvi və səmavi bələlərdən sayılır. Buna görə də, İslamda mümkün olduğu qədər müharibədən uzaq durulur. Amma xalqın varlığı xətərlə üz-üzə olanda, yaxud müqəddəs hədəflər təhlükə altına düşəndə müharibə bir dəyər sayılır və “Allah yolunda cihad” adlanır.

Buna görə də islami cihad düşmənlərin təbliğ etdiyi kimi heç vaxt əqidənin məcburi qəbul etdirilməsi demək deyil. Ümumiyyətlə, İslamda məcburi əqidənin dəyəri yoxdur. Əksinə,

cihad o yerdə olar ki, düşmən tərəfindən müsəlman ümməti müharibəyə məcbur qalsın, yaxud Allahın verdiyi azadlıq müsəlmanlardan alınsın və onların hüquqları tapdalansın. Bir zalım məzluma əziyyət edəndə, hətta zalımlarla müharibə etməyə məcbur olsalar da bu zaman müsəlmanın məzluma kömək etməsi vacibdir. Buna da diqqət etməliyik ki, İslamda digər səmavi dinlərin tərəfdarları ilə sülh içində birgə yaşamağa təkid olunub. Ayələrdə, hədislərdə və İslam fiqhində bu zəmində “əhli zimmənin hökmləri” adı altında geniş bəhslər aparılıb.

Əgər İslam məcburi əqidənin tərəfdarı olsaydı və öz hədəflərini həyata keçirmək üçün gücə əl atsaydı, “əhli zimmə” və “digər insanlarla sülh içində yaşamaq” haqqındakı qanunlarının mənası olmazdı.

Bəzən bəlalər də rəhmətdir!

Cəza qanunlarını və İslam cihadını qəbul etməyənlər, bunları vəhşiliyin nişanəsi hesab edirlər. Dünyada günahkarlara şamil olan yer-göy bəlaları, ilahi cəzalar zahirdə vəhşilik kimi görünsə də, amma onlar da rəhmətdir. Quran bu haqda “Əraf” surəsinin 94-cü ayəsində maraqlı bir təbirlə belə buyurur:

“وَمَا أَرْسَلْنَا مِنْ قَبْلِكَ مِنْ نَبِيٍّ إِلَّا آخِذًا بِأَهْلِهَا بِالْبُأْسَاءِ وَالضَّرَّاءِ لَعَلَّهُمْ يَضُرَّعُونَ”

“Biz heç bir (qövmlər və) şəhərə peyğəmbər göndərməmiş onlara çətinlik və bəlalər nazil etmədik; bəlkə özlərinə gəlmələr, Allaha tərəf qayıdalar.”

Naz-nemət içində məst olan insanın qulağı peyğəmbərlərin sözlərini eşitmir. Amma çətinliklərlə üzləşəndə qüruru sınır və qulağı haqq sözü eşitməyə hazır olur. Buna görə də ilahi əzablar günahkarların oyanmasına, Allaha tərəf qayıtmasına, təvazökarlığa və tövbə etməsinə səbəb olur. Bu, vəhşilik deyil, əksinə, ilahi rəhmət və şəfqətdir.

ALTINCI FƏSİL

ƏLAVƏLƏR

1. Ayətullah əl-uzma Məkarim Şirazinin, Papanın İslam haqqında dediyi sözlərinə tənqidi cavabı:

Bismillahir-Rəhmanir-Rəhim!

Bir neçə vaxt öncə danimarkalı karikaturçular İslam və İslam Peyğəmbərini *(səlləllahu əleyhi və əlih və səlləm)* təhqir etmək üçün meydana atıldı və müsəlmanların kütləvi etirazı ilə qarşılaşdılar. Onlar bu dəfə dünya katoliklərinin Papasını aldadıb meydana çıxardılar ki, o, İslam cihadını sual altına aparsın, dünya müsəlmanlarını vəhşilikdə ittiham etsin və onun ilahi ayindən uzaq olduğunu desin. Amma yenə də onlar müsəlmanların şiddətli və geniş etirazı ilə üzləşdilər.

Əlbəttə, belə bir əks informasiya təbliğatının Livan hizbulahının (islami cihad hökmünün sayəsində) İsrail üzərində qəhrəmancasına qələbəsindən sonra başlaması heç də təbii və qərəzsiz deyildi. Amma nə üçün xristian aləminin rəhbəri zalım siyasətçilərin toruna düşməli və əməli olaraq İslam hökmləri haqqında heç bir məlumatı olmadığını bildirməlidir? Görəsən 1.400.000.000 tərəfdarı olan İslam kimi böyük bir din haqqında katoliklərin rəhbərinin bu həddə məlumatsız olması inandırıcıdır mı?

Biz İslam və dünya müsəlmanlarına qarşı olan bu böyük təhqiri – belə ki, dünyada təhlükəsizliyin artmasına səbəb olur – ciddi şəkildə qınayır və xatırladıyıq ki, Quran “Ənfal” surəsinin 61-ci ayəsində açıq-aşkar buyurur:

“وَأَرْجِحُوا لِلسَّلَامِ فَاجْتَنِبْهَا”

“...Kim sizə tərəf sülh və dostluq əli uzadarsa, siz də ona tərəf sülh və dostluq əlinizi uzadın!...”

Həmçinin, “Bəqərə” surəsinin 19-cu ayəsində buyurur:

“وَقَاتِلُوا فِي سَبِيلِ اللَّهِ الَّذِي يُقَاتِلُونَكُمْ وَلَا تَعْتَدُوا إِنَّ اللَّهَ لَا يُحِبُّ الْمُعْتَدِينَ”

“Sizinlə döyüşənlərlə siz də döyüşün və həddi aşmayın, çünki Allah-taala həddi aşanları, təcavüzkarları sevməz!”

Papa gözləyir ki, sionistlər dünyanın o biri tərəfindən gəlib Fələstin torpaqlarını öz sahibinin əlindən alsın, onları çöllərə salsın və fələstinlilər də sakit qalsınlar? Yaxud da Livan xalqının ölkəsi sionistlər tərəfindən təcavüzə uğrasın, işğal olunsun, hər şeyi viran etsinlər, hamını; uşağı, qocanı, cavanı kütləvi şəkildə qətlə yetirsinlər və Hizbullah da sakit əyləşsin?

Nə qədər yanlış təsəvvür və nə qədər qeyri-mümkün arzu!

Hörmətli Papa! Siz dünya müsəlmanları ilə mübarizə aparmaqdansa, özünüzün rəhmsiz və qaniçən siyasətçilərinizə nəsihət edin. Deyin ki, istismarçılıq dövrü artıq sona yetib və İslam ölkələrinin və dünya müsəlmanlarının müstəqilliyinə hörmətlə yanaşın ki, onlar da sizə hörmət etsinlər.

Siz dünyanı mənimsəyən siyasətçilərin istəklərinə boyun əyməklə böyük səhvə yol vermişsiniz. Nə qədər ki, gec deyil, çalışın səhvini düzəldin və əmin olun ki, sizin İslam və müsəlmanlara məntiqsiz ittihamlarınız onların sıralarını daha möhkəm və sıx edəcək.

25.06.1385.(hicri-şəmsi)

16.09.2006 (miladi)

“Salam olsun haqq və hidayət yolunu tutanlara!”

2. Papanın elmi-məntiqi mübahisəyə dəvət olunması

Ayətullah Məkarim Şirazi 16.09.2006-cı il tarixində Papanı elmi-məntiqi disput – mübahisəyə dəvət edərkən belə deyir:

“Bu disput – mübahisə istənilən zaman və məkanda, qeydsiz-şərtsiz və televiziya da canlı şəkildə yayımlana bilər. Mən əminəm ki, bu mübahisənin sonunda dünya xalqları İslamın sülhə və dostluğa səsləyən bir din və cihadın düşmənlər qarşısında müdafiə xarakteri daşıyan bir sipər olduğunu təsdiqləyəcək və biləcəklər ki, İslam əqidəsini zor gücünə təbliğ etmir.”

Məkarim Şirazi cənabları Qum Elmiyyə hövzəsində fiqhın ali mühazirələrində mübarək Ramazan ayından öncə dərslərin tətil olması münasibətilə belə dedi: “Əsrlərdir ki, bir çox xristian bizimlə birlikdə İslam ölkələrində yaşayır və heç vaxt eşidilməyib ki, kimsə əqidəsini məcburi dəyişsin”.

Daha sonra buyurdu: “Papanın düşmənçəsinə sözləri dünyada vəhşilik və zorakılığın yayılmasının bariz nümunəsi idi və təəssüflər olsun ki, dünyanın təhlükəsizliyini daha da pisləşdirdi. Eyni zamanda müsəlmanlarla məsihilərin birlikdə sülh içində yaşamasını xətərə saldı. Amma bizim indiki zamanda asayişə, sülh və əmniyyətə digər zamanlardan daha çox ehtiyacımız var”.

Ayətullah Məkarim Şirazi bütün tələbə və İslam təbliğatçılarından Ramazan ayında Quran ayələri və hədislərə söykənərək camaata İslamın sülhsevərliyi haqqında danışımlarını istədi.

Məkarim Şirazi cənablarının Papaya yazdığı məktubun mətni:

“XVI Benediktə hörmətlə! Salam. Alicənabın Almaniyada İslam və islami cihadı məzəmmət edərkən dedikləri sözlər bütün müsəlmanların qəlbini yaraladı. Mən, müsəlman dini mərcəiyətinin bir nümayəndəsi kimi, İslam elmləri üzrə müxtəlif mövzularda 130-dan çox əsərin, o cümlədən Quranın təfsiri haqqında 40 cildədən çox kitabın müəllifi olaraq, siz alicənabı canlı yayımda iki mövzu ətrafında elmi və məntiqi disputa dəvət edirəm:

1. İslam zorakılığın, yoxsa barış, dostluq və məhəbbətin tərəfdarı kimi.

2. İslamın dünyaya yayılması və qəbul olunması səbəbi; qılınc, yoxsa məntiq, dəlil və İslamın fəvqəladə cazibəsi.

Disputun zaman və məkanını müəyyən etməyi siz alicənabın ixtiyarına qoyuram. Öncədən heç bir şərtim yoxdur və ümid edirəm ki, təklifimə müsbət cavab verəcəksiniz.”

Müvəffəqiyyətlər arzulayıram!

Bu dəyərlə dəvət məktubu fars və ingilis dillərində Vatikanın Tehrandakı səfirliyinə verildi, amma qarşı tərəfdən hələ də cavab yoxdur!

3. İranlı assuriyalılar nümayəndəsinin Papaya etiraz məktubu:

XVI Benediktin sözləri o qədər zəif və məntiqsiz idi ki, onun qərəzsiz və ədalətli məsləkdaşları da sakit dayana bilmədilər. Onların bir çoxu Papaya qarşı əks mövqe seçdi. Nümunə olaraq, iranlı assuriyalıların milli məclisdəki nümayəndəsinin ədalətli və məntiqli məktubuna diqqət edin:

Allahın adı ilə!

Cənab XVI Benedikt! Müxtəlif təhlillər və əlbəttə ki, düşmənçilik niyyəti ilə İslam və dünya müsəlmanlarının inanclarını kobudcasına tənqid etməyiniz dünya xristianları və xristianlıq üçün heyrətləndirici bir haldır.

Xatırladaq ki, siz elə bir kürsüdə əyləşmişiniz ki, dinlər arasında sülh və barışıq simvolu sayılan bu kürsünün sahibi Papa II İohann Paveldən nəinki İslam və müsəlmanların əleyhinə əsassız və yalan sözlər görülməyib, hətta ona atəş açan türk əsilli şəxsi belə bağışlamışdır.

Cihadı məsxərə etmək, İslamı vəhşi bir din adlandırmaq bu həssas zamanda sual yaradır. Məgər xristianlara öz təsirli açıq məktubunda (bəyannamədə) “Dini müdafiə etməyi və qeyrəti müsəlmanlardan, onların ixlaslarından, bəndəçiliyindən öyrənin” deyən sizin sələfiniz deyildimi?

Ümumdünya xristianları üçün heyrətləndirici bir haldır ki, sizin kimi bir şəxs orta əsrlərdə sözləri ilə qarşıdurma yaradan xristian Bizans imperatoru II Manuel Paleoloqun fikirlərini və səlib yürüşlərinin vurduğu köhnə yaraların üstünə müasir sivilizasiya dünyasının məlhəm qoyduğu xatirələri necə də təzələyir?!

Əgər o köhnə yaraları açmaq fikrindəsinizsə, onda təbiidir ki, müsəlmanlar da orta əsrlərdə katolik kilsəsinin səlib yürüşləri əsgərlərinin başda xristianlara, sonra yəhudilərə və müsəlmanlara qarşı törətdikləri cinayətlər haqqında danışmalı olacaq.

Biz assuriyalılar xristianlığın zühuru zamanı onu şərqdə geniş miqyasda qəbul edən bir xalq kimi uzun əsrlər boyu İslam məmləkətlərində, xüsusilə də ana vətənimiz İranda yaşamış və heç vaxt dini inanclarımıza görə müsəlmanlar tərəfindən zülmə məruz qalmamışıq. Hətta, həmvətənlərimiz tərəfindən böyük ehtiram və dəyərlə qarşılanmışdır.

İslamın əvvəllərində biz assuriyalı xristian olaraq müsəlmanlarla böyük elmi-mədəni əlaqələrimiz olub. İslam xəlifələ-

rinə və müsəlmanlara böyük xidmətlər etmişik. Hal-hazırda danışıqlar və barışıq zəmanəsidir, İslamın əvvəllərində dinlər arasındakı o əlaqələr canlı sülh simvolu ola bilər. Amma cənabınızın baxışı canlı və dinamik mədəniyyətdən uzaqdır.

Biz inanclarımızla xristian dinində, xüsusilə də şərq ayinimizlə şərq kilsəsini yad etməklə indiyə kimi vətənimiz İranda həyatdayıq və yaşayırıq. Dilimiz və xəttimiz əsrlərlə İslam əqidəsinin hakim olduğu bir məmləkətdə dəyişməz və olduğu kimi qalıb. Sizin dediyiniz vəhşiliyi, düşmənçiliyi nə eşitmiş, nə də görmüşük və bu sözlər bizim inancımızla uyğun gəlmir. Biz də digər inanclılar, xüsusilə də müsəlmanlar kimi gözləyirik ki, cənabınız bir milyardlıq müsəlman cəmiyyətindən üzr istəyəsiz və bu bizim xilaskarımız İsa Məsihin ^(*alehis*) *(salam)* istəyidir:

“Qonşunun yaxşı və pis günlərində onunla birlikdə ol!”.

Biz də bu bir milyardlıq müsəlman cəmiyyəti ilə birgə, yürütdüyünüz mühakiməyə qarşı ciddi narazıyıq.

Hörmətlə: Jonatan Bet Kilya.

İran İslam milli məclisində assuriyalılar və kaldanilərin nümayəndəsi və Asiya Dünya Assuriyalılar Cəmiyyətinin sədri.

16.09.2006

Mündəricat

Ön söz.....	3
BİRİNCİ FƏSİL.....	5
ŞÜBHƏNİN İZAHI	5
İslam zorakılıq dinidir, yoxsa rəhmət və rəhmdillik?.....	5
İKİNCİ FƏSİL.....	8
QURANDA İSLAM DİNİNİN MƏRHƏMƏTLİLİYİ	8
1. Quranda mərhəmət və zorakılığın müqayisəsi	8
2. Pislilyə yaxşılıqla cavab verin!	9
3. İslami mərhəmət, hətta müsəlman olmayanlara qarşı	10
4. İslam peyğəmbərinin <small>(səlihu əleyhi və alihi və səlləm)</small> məhrəbanlığı – müsəlmanların cəzbində başlıca səbəb	12
5. Sülh və barışıq – İslamın əsas proqramı	13
6. Məhəbbət, dostluq və mərhəmət, Yaradanın nişanələrindəndir.	13
ÜÇÜNCÜ FƏSİL.....	15
HƏDİSLƏRDƏ İSLAM DİNİNİN ŞƏFQƏT VƏ MƏRHƏMƏTİ.....	15
1. Dinin təməli sevgi-məhəbbətdir.	15
2. Döyüş meydanında İslam mərhəməti	17
3. İslam mərhəməti və digər canlılar	20
4. Müsəlmanların bütün bəşər üçün duası	22

DÖRDÜNCÜ FƏSL.....	24
MƏSURLARIN ^(əleyhiss) ^(salam) HƏYATINDA İSLAMİ MƏHƏBBƏT VƏ RƏHMƏT	24
1. Məkkənin fəthindən sonra İslam peyğəmbərinin ^(səlləllahu əleyhi) ^(və alicii və salləm) rəhmət yağışı.....	24
2. Həzrət Əlinin ^(əleyhiss) ^(salam) öz qatili ilə davranışı.....	25
BƏŞİNCİ FƏSL.....	27
SUALLAR VƏ İRADLAR.....	27
1. Qisas qanununun qəbul edilməsi dini qəddarlıq deyildirmi?27	
2. İslamın cəza qanunları dini mərhəmət və şəfqətlə uyğundurmu?.....	30
Birinci: Cəza qanunlarının (hökmlərinin) fəlsəfəsi	31
ikinci: Şəri cəzaların isbat yolları.....	33
Üçüncü: Şəri cəzaların icra olunma qaydaları – şərtləri	35
3. Cihad və İslam mərhəməti.....	36
4. İbtidai cihad.....	39
5. İslamda cihadın hədəfləri	47
Bəzən bəlalər də rəhmətdir!.....	48
ALTINCI FƏSL.....	49
ƏLAVƏLƏR.....	49

1. Ayətullah əl-uzma Məkarim Şirazin, Papanın İslam haqqında dediyi sözlərinə tənqidi cavabı: 49
2. Papanın elmi-məntiqi mübahisəyə dəvət olunması 51
Məkarim Şirazi cənablarının Papaya yazdığı məktubun mətni: 52
3. İranlı assuriyalılar nümayəndəsinin Papaya etiraz məktubu: 52